

Töö ja Tervis

Sotsiaalpoliitiline kuukiri

Eesti Haigekassade Liidu ja Sotsiaalse Arengu Eesti Ühingu häälekandja

Nr. 8

XII aastakäik

1936

Tellimise hind postiga:

aastas . . . 100 senti
6 kuu peale . 55 "
1 " " 10 "
Välismaale aastas 150 s.

Ilmub kord kuus.

Talitus ja toim.: Tallinn, Lai tän. 38, k. 4.
Telefon 448-35.

Tellimisi võtavad vastu kõik haigekassad
ja postiasutused.

Üksiknumber 10 senti.

Kuulutuste hinnad:

1 lhk. kr. 20.—
1/2 " " 10.—
1/4—6.— ja 1/8 lhk. " 3.—
Teksti ees — 50% kallim

Hingeelust ja hingeravist.

Freud, Jung, Adler.

Dr. H. Jürgenson.

Headus ja kurjus on alati elu saat-
jaiks. Headust ja kurjust võtavad
inimesed mitmeti, sõltuvalt nende isik-
susest.

Elus tuleb kokku puutuda paljude
inimestega, nii jõhkrate kui ka õilsa-
tega. Tahes-tahmata tekivad seetõttu
sageli ka konfliktid. Kui inimene ei
suda end samas vabastada konflik-
tist, sellest üle saada, „kurja“ maha
suruda, siis tunneb ta end hingeliselt
lööduna, ta vajab kõrvalabi.

Mõni inimene, eriti naised, põgeneb
sel puhul haigusesse, tõstes äkki suurt
põrgukisa, vehkides kätega ja muul
viisil märatsedes. Sellast käitumist ni-
metatakse hüsteeriaks (hüsteria on
kreekakeelne sõna, mis tähendab ema-
kas). Teine inimene kannatab ära
raskused (ta mälestusse jäävad en-
grammid, Bleurer).

Preester, arst ja õigusteadlane saa-
vad sellasteks ametimeesteks, kelle
poole pööratakse tihti säärasel kor-
ral.

Hingeravi pole seetõttu ka mingi
uus teaduseharu, hingeravi (psühho-
teraapia) tuleb pidada niisama vanaks
nagu inimkondagi. Tarvitseb ainult
heita pilk antiikaja (Hippokrates
jne.) arstiteadusesse ning sealt loeme

igal sammul, et ravida ei tule inimesel
ainult üksikuid elundeid, vaid kogu
inimest, ta keha ja hinge. Hingeelu
mõistmine osutub raskeks probleemiks,
hingeravi aga veel raskemaks. Hinge-
elust on palju kirjutatud filosoofide ja
mõttetarkade poolt, kuid sellest on
vähe selle inimese hingeelule, kes va-
jab hingeravi, psühhoteraapiat. Hing-
eravi väljaarendamist teaduseks
nõudsid esirinnas arstid, sest ennast
kaotanud inimesed pöördusid sel puhul
tavaliselt arstiteadlaste poole (Char-
cot, Breuer, Freud jne.). Nimekate
arstide kõrval töötasid psühholoogid ja
filosoofid.

Sigmund Freud ütleb, et hingeravi
ülesandeks on inimeste närvlikkust
ravida. Ravimine saab õnnelikult lõp-
peda ainult siis, kui haiguse põhjus
on avastatud. Muidugi saab hingeravi
tarvitada ainult siis, kui närvlikkus on
kantav, n.-n. funktsionaalseist fakto-
reist, — orgaanilisel põhjusil (süüfilis,
morfium, kokaiin jne.) ilmneva hak-
kavat närvlikkust aga ei saa ravida
hingeraviga.

Freud sai teatavasti hariduse Pa-
riisis kuulsa neuroloogi prof. Char-
cot' juures. Ühes teiste ametivenda-
dega huvitas teda siin kõigepealt hü-

teeria. Ta pani varsti tähele, et kui hüsteeriku juures õnnestub ta teadvusse uuesti ellu kutsuda kord üleelatud hingelist traumata, siis ta enamasti terveneb.

Sellele järgnes uus etapp psühhoteraapia arengus, kus hakati närvlikkust ravima hüpnosis. Siis hakati panema suurt rõhku teadete kogumisele haigelt, nõuti talt täielist pihtimist. Sellele ajajärgule järgnes uus, kus lasti haigel vabalt rääkida, mis ta iganes soovis, et koguda sel teel uusi toetuspunkte haige hingeelu mõistmiseks.

Nüüd järgnes uus ajajärk, kus Freud XX sajandi esimesil aastail esines teosega „Sugutungiteooria“, kus nähakse meie närvlikkuse peapõhjusest seksuaalsuses.

W. Stekel, kes räägib, psühhoteraapia minevikku pilku heites, psühhoteraapia põhimõtete rändamisest, mainib järgmise staadiumina närvlikkuse seletamises n.-n. kastratsiooni kompleksi sissetoomist, kuna viimase staadiumina Freudi õpetuses närvlikkusest esinevad teadvus ja alateadvus, nagu üli-mina ja ala-mina, mille tasakaalustajaks on sisemine tsensor. Teadvuses asuvad meie kõrgemad vaimsed ja hingelised võimed, alateadvuses aga instinktid, affektid, amoraalsed ja antisotsiaalsed instinktid ja kihud. Kui põrand, milleks on sisemine tsensor, lööb kõikumata, mõned affektid ja instinktid pääsevad välja, algab närvihaigus, närvlikkus. Sisemise tsensori ülesanne on siin tasakaalu alal hoida.

Nagu neist andmeist näha, on ka säärase suure õpetlase arusaamine närvlikkusest, nagu Freudi oma, teinud läbi rea arenemisajajärke. Freud võis areneda ainult seepärast, et ta soovis leida vaid tõtt, tagasi vaatamata tehtud tööle ja vaadetele. Nii kirjutas ta oma „Sugutungiteooria“ (1909, dets., Wien, teine väljaanne): „Autor soovib südamest, et see raamat kiiresti vananeks — mis temas on uut, see jääks kõigile kasutada, mis halba, see asendataks õigemaga.“

Freud tahtis olla ainult arstiks, kes üksi arstidele tahtis anda võtit, mis pööraks lahti luku, mis lasub närvlikul inimesel.

Freud polnud kultuuritegelane, kultuuripoliitiliselt ei tohi Freudi arvustada, Freud oli ja tahab jääda vaid kitsaks eriteadlaseks neurooside ravijana.

Freudi huvitab esirinnas ainult oma ala; kunst, voores ja usk evivad tema juures tähtsusetu osa: Freud hakkas küsima irratsionaalsuselt, nii et see hakkas vastama!

Freud ei spekuleeri hingeeluga, introspeksiooni ei taha ta tunnustada — Freud läheb erilist, oma rada, et aidata närvilist inimest. Intuitsioonile seab Freud vastu irratsionaalsuse, alateadlikkuse, alateadvuse. (Teiste Freudi vaadete kohta vaata minu kirjutust ajakirjas „Töö ja Tervis“ nr. 4 — 1936).

C. G. Jung. Kui Freudi õpetust märkida ühe sõnaga, siis nimetaksime seda irratsionalismiks. Jungi õpetust märgiksime aga teise sõnaga — genetiism. Jung astub peamiselt välja Freudi hingeeluõpetuse vastu, hingeravi evib tema juures kõrvalise tähtsuse. Jungi õpetust inimese hingeelust kannab n.-n. hingeelu põlvnemise ajalugu. Ta astub välja Freudi õpetuse vastu, mis põhjendatavalt rohkesti saatuse soovide (determinism). Ta ei või aru saada, et juhusliku miljöo toimel igas inimeses, sees inimese minaga, võiksid uinuda teatavad ürgpildid, mis tal lubavad omada südametunnistust, tõtt valest ära tunda jne.

Jung räägib 1) n.-n. individuaalsetest ürgpiltidest, ürgtüüpidest, mida iga laps oma isiku arengu vältel (ontogenees) omab, ja 2) kollektiivsetest arhetüüpidest, ürgpiltidest, kui individuaalsete arhetüüpide summast. Tuues rohkeid võrdlusi mütoloogiast, rahvaluulest, kus sangarid esinevad kogu rahvuse hingeelu esindajana, tahab ta näidata, et hingeelu struktuuri loob inimese põlvnemise ajalugu, — ürgpildid, meie põlvnemisest pärit olevad arhetüübid, on aluskivideks meie hingeelu olemusele. Meie vanemad (animus ja anima), meie isiklik põlvnemine määrab hingeelu arengu võimalused, meie hinge struktuuri.

Kui Freudi ja Jungi õpetust närvi-
likkuse kohta tahta väljendada mõnes
sõnas, siis võiks seda mõne õpetlase
järgi teha nii: „neuroosi tähtsaim
põhjus on alateadvuse mahasurutud
seksuaalne üleelamus“, (Freud); Jungi
järgi tingiks neuroosi „tasakaalu puu-
dus meis asuvais introverteerivais ja
ekstraverteerivais hingetüüpides.“

Alfred Adler näeb neuroosis, närvi-
likkuses, piinavat, rahutut olekut oma
isikliku nõrkuse tunde ja enese maks-
mapanemise tunde vahel. Neuroosi
kohta ütleb ta, et inimese mina ise-
enesele ütleb, et ta on ise (selbst) ja
et see ise ei ole mitte: 1) mõni bioloogi-
line juhtum (Freud) ega 2) geneeti-
line juhtum (Jung), vaid et
Mina kujutab enesest tõsist ole-
vust.

See personaalne perspek-
tiiv saab oluliseks Adleri teorialle.
Neuroos saab Adleri järgi persooni
stiiliks — siin seotakse isikliku
üleelamise vormid persoo-
niga, isiksusega, kui aktsioonide
teostajaga.

Adleri järgi algab personaalne
elu, nimelt eneseleidmise protsess sü-
gava mina-enda üleelamisega, oma
enda kõrvuti seadmisega sellega, mida

Adler nimetab alaväärtusli-
kuks (A. Kronfeld).

Adleri järgi osutub ühiskond sel-
leks, mis isiksuse väljakujunemisele on
määrava tähtsusega. Kui Freudi teo-
rias etendab irratsionalism tähtsamat
osa, Jungi juures genetism, siis oleks
see Adleril sotsiologism, ühiskond.

Adler ehitab oma ühiskonnatunde
inimeste kooselamise immanentsel
loogikale — ühiskond määrab Adleri
järgi inimese arenemise võimalused.

Nagu ülalseisvast selgub, osutub
meie hingeelu sõltuvaks mitmesugu-
seist momentidest, alates põlvnemise
ürgaegadega, kui ka meie alateadvu-
sest ja lõpuks meie ühiskonnast, per-
sonaalsuse ühiskondliku tunde välja-
kujunemisest, kus neurooski saab per-
sooni stiiliks.

See rohkearvuline seletus võib ju
teoreetiliselt huvitav olla, kuid teiselt
poolt loob see praktilisele psühhotera-
peudile (hingeravijale) asjatuid takis-
tusi teele, mis raskendavad hingeravi.
Ka osutub hingeravi tihti raskeks see-
tõttu, et ravida tuleb vahest aastaid,
n.-n. väikese psühhoanalüüsiga (W.
Stekel).

Hingeravi aga tarvitatakse üldiselt
väga vähe.

Tööajakaitse õigus.

Ilmar Rebane.

II.

Häda- ja ületunnitööde tagajärjel
tööpäeva pikenemine on üksikasjalise-
malt korraldatud neis tööstuslikes käi-
tistes ja nende töövõtjate suhtes, kelle
kohta kehtib kaheksatunnine tööpäev.

aa) Hädatööde all mõistetakse
Eesti õiguses seesugust tööd, mille ees-
märgiks on käitise juhatast olenema-
tuil ja ettenähtamatuil põhjusil käiti-
se või selle osakonnas tekkiva üldise
tõõseisaku läbi kaotatud aja tagasivõit-
mine. Seesuguseist põhjusist seadus
mainib toorainete rikkemist, jõujaama
riket ja ilmastiku tagajärgi.

Hädatööde mõiste Eesti õiguses on
hoopis kitsam kui teiste maade õigus-
tes. Hädatööde ulatus on nimelt seotud
kolme tingimusega. Esiteks on
nõutav töövõtjate nõusolek hädatöö-

deks. Teiseks on vajaline hädatööde
vajaduse ilmlemisel teatada sellest vii-
vitamata tööinspektorile. Kolmandaks
määrab seadus, et hädatööde tagajärjel
tööpäev ei tohi tõusta üle 1 tunni tol
ajal käitises kehtivast tegelikust töö-
ajast.

bb) Erandlikult tööstuslikes käiti-
stes, kus on kehtimas kaheksatunnine
tööpäeva ülemäär, välja arvatud post
ja raudteed, ja kus tehnilistel
põhjustel töö peab kestma kõigil
nädalapäevadel, ööd ja päevad vahetpi-
damata, on määratud maksimaalne töö-
aeg 168 tunnile kolme üksteisele järg-
neva nädala jooksul. Sääraste tööde
nimekirja on määratud vabariigi valitsu-
selt rea määruste läbi (RT 1931, 71,
558; RT 1932, 3, 26; RT 1932, 53, 464;
RT 1933, 5, 38; RT 1933, 26, 179; RT

1933, 55, 435; RT 1934, 36, 323; RT 1935, 79, 679).

cc) Ületunnitööks nimetatakse tööd, mida töövõtja teeb tegeliku tööpäeva lõppedes. Sealjuures, kui tegelik tööpäev on lühem maksimaalsest, ei tarvitse ületunnitöö läbi maksimaalse tööpäeva norm olla ületatud. Tööpäeva ülemmäär võib aga olla ka sel juhul ületunnitööde läbi ületatud ja on seda alati sel juhul, kui tegelik tööpäev kattub maksimaalsega. Teoreetiliseit ületunnitöö jaguneb vabatahtlikuks ja sunduslikuks ületunnitööks. Vabatahtlikuks ületunnitööks töövõtja kohustub oma vabal tahtel, sunduslikku ületunnitööd on aga töövõtja kohustatud sooritama käitise normaalseks käitamiseks.

Eesti tööõiguses ületunnitööõiguse korraldatud käitises ja töövõtjate suhtes, kus kehtib kaheksatunnine tööpäeva ülemmäär, järelikult on siingi tegu kaheksatunnise maksimaalse tööpäeva erakordse pikenedega. Eesti tööõiguse tunneb ainult vabatahtlikku ületunnitööd, ja nimelt kahel kujul.

Esimese liigi ületunnitööid moodustavad seaduses eriti loeteldud juhud (Tööst. käit. tööaja s. § 8), kus ületunnitöö osutub hädapäraselt vajaliseks. Siia kuuluvad tööd, mis tehakse 1) ainetekrikkumise (§ 8 p. 1) vältimiseks, 2) masinate ja seadiste parandamiseks (§ 8 p. 2), 3) õnnetuste vältimiseks (§ 8 p.), 4) liiklemistakistuste ja erakordsete kahjude vältimiseks (§ 8 p. 4), 5) käitise käitamiseks masinistide, kütjate, vee- ja valgusmuretseljate ning korrastajate poolt (§ 8 p.), 6) mit- (§ 8 p. 6), 7) väikekäitises tööaja lõppemisel, kui töö tooja käitises ootab (§ 8 p. 7), 8) töövõtjate omavahelisel kokkuleppel asendamise kohta (§ 8 p. 8) ja 9) parandatud või uute masinate ning seadiste proovimisel. Esimese liigi ületunnitööde kestus pole piiratud, nende tegemiseks ei ole luba vaja. Sunduslikud need tööd tööõlilisele ei ole teisiti, kui töövõtja töölepingu sõlmimisel on leppinud kokku nende tööde sunduslikkuses ja see lepe on kantud palgaraamatusse. Järelikult on need tööd ainult suhteliselt sunduslikud.

Teise liigi ületunnitööid moodustavad kõik muud ületunnitööd, mis esi-

mese liigi alla ei mahu. Need on töövõtjale absoluutselt vabatahtlikud, on keeldud nende kohta tingimuste võtmine töölepingusse. Nende tööde kohta peab tööandjal olema töövõtjaga kokkulepe ja neid on lubatud teha kuni 75 t. aastas isiku kohta, vastavat tööinspektorit töö vajadusest informeerides. Üle selle normi võib sotsiaalministreeriumi töökaitse- ja sotsiaalkindlustuse osakonna direktor lubada veel kuni 100 ületöötundi isiku kohta aastas, sealjuures tuleb esitada töövõtjate kirjalik nõusolek tööde kohta. Teise liigi ületunnitööde läbi ei või tegelik tööpäev pikeneda üle kahe tunni, kuid vabariigi valitsus võib üldse keelda ületunnitööd.

Välja arvatud esimese liigi p. 8 loendatud ületunnitööd, maksetakse ületunnitööde eest tasu vähimalt 50% enam.

Eelnevad ületunnitööd korraldavad eeskirjad kehtivad tööstuslikes käitistes isikute kohta, kelle suhtes kehtib kaheksatunnine tööpäeva ülemmäär, arvatud välja posti ja raudtee alad.

Raudteede alal ületunnitööd ja hädatööd on korraldatud veidi teisiti. Ületunnitööid raudteel on lubatud teha vaid raudteetöölilisele (välis- ja ehitustöölilisele). Ületunnitööd on siin sunduslikud ja lubatud õnnetusjuhtumel ja muil tarvilisil korral. Ületunnitööde tegemiseks on tarviline raudteevalitsuse igakordne nõusolek, välja arvatud õnnetusjuhtumid, kus ületunnitööd võib korraldada teemeister oma vastutusel. Äripäevadel üle tegeliku tööpäeva ja kõik tööd pühadel ja puhkepäevadel arvatakse ületunnitööks ning tasutakse esimesed kaks tundi poolteisekordselt ja järgnevad tunnid kahekordselt. Vahetuslikel raudteetöölisil vahetuslik töö pühadel, pühade eelpäevil ja puhkepäevil ei kuulu ületunnitööde tasu alla.

Hädatööd raudteel on lubatud ja kohustuslikud vaid raudteeteenijatele. Hädatööks raudteeteenijad on kohustatud igal ajal, ka pärast tööaega, erandlikult rongiteenijad on kohustatud üldiselt hädatööks ainult siis, kui tegelik tööpäev ei ole ulatunud ühekordse tööloleku aja ülemmäärani. Eriliigi hädatööst moodustavad aga seesugused tööd, mis on tingitud raudteeõnnetusist, jaamade ummistusist,

lumetuiskudest ja sellesarnaseist erakorralisist juhtumest ses mõttes, et rongiteenijad on kohustatud, hoolimata tööaja ülemmäärast, neil korral oma tööd jätkama ja lõpetama viima. Erandlikult siiski vedurijuhid ja nende abid on viimasel juhul kohustatud töötama vaid siis, kui nad ei tunne end olevat liiga väsinud rongi edasiviimiseks. Uue vahetuse kohalejõudmiseni vastutavad nad siiski veduri eest.

b) Tööstuslikes käitistes ja töövõtjate suhtes, kus üldpõhimõtteliselt ei kehti kaheksatunnine maksimaalne tööpäev, on tööpäeva ulatus kas üldse piiramata või piiratud teatud pikkusega.

Erilisi norme tööpäeva pikkuse kohta leidub raudteede käitistes. 16-le tunniline on määratud rongiteenijate ühekordse tööloleku aja ülemmäär. 14-le tunniline on määratud vedurimeeskondade ühekordse tööloleku aja ülemmäär. Üldiselt aga kõigi vahetustega töötavate teenijate ühekordse tööloleku ülemmääraks on kuusteist tütundi.

Piiramata on tööpäeva pikkus kõigis neis tööstuslikes käitistes ja kõigi nende töövõtjate suhtes, kelle tööpäeva ülemmäär koht ei ole erilisi selgesti väljendatud norme.

Siinkohal tõuseb küsimus, kas tööaega tööstuslikes käitistes korraldavad seadus (RT 1931, 61, 487) ja raudteelaste (RT 1933, 11, 85; RT 1931, 10, 70; RT 1932, 19, 152; RT 1933 11, 91) ja postiteenijate tööaega korraldavad määrused (RT 1923, 128; RT 1933, 76, 563) on ainsad eeskirjad tööaja kohta tööstuslikes käitistes ja kas tööaja ülemmäär on üldse määratlemata tööstuses seal, kus need normid ei kehti. Selle küsimuse vastus sõltub 1918. a. aktide kehtivuse küsimusest.

Ajutise valitsuse 16. nov. 1918. a. üleskutse-taolises aktis „Eesti Vabariigi kodanikkudele“ ja tööministri kohusetäitja samaaegses päevakäsus nr. 1, „Tööpäevast ja töökaitse seadusest“ (RT 1 — 1918. a.) toonitatakse, et „8-tunniline tööpäev tööstuses ja kaubanduses hakkab uuesti maksma“, kuna teatavasti saksa okupatsiooni võimud olid kaotanud 8-tunnise, 1917. a. Töölise ja Soldatite Saadikute Nõuko-

gu poolt vastuvõetud tööpäeva kehtivuse. Nagu prof. Kliimann seda üksikasjaliselt põhjendab, on siin tegu õiguslike normidega, mitte deklaratsiooniga või tööprogrammiga, kusjuures aj. valitsuse akt vastab seadusele, päevakäsk aga määrusele. Nende karmide normide kehtivust, kus on läbi viidud 8-tunnise tööpäeva põhimõtte eranditult ja absoluutselt, ei ole keegi otseselt kaotanud, järelikult nad peaksid kehtima sedavõrd, kui võrd neid pole muudetud hilisemate seadustega, nendega vastolulised määrused aga olema kehtetud. Seetõttu peaks eeldama, et 8-tunnine tööpäev kehtib tööstuses absoluutselt ja eranditult, sedavõrd kui 1931. a. tööstuslike käitiste tööaega korraldava seaduse seda pole muutnud.

Küsimus aga on siiski vaieldav. Kui nimelt lähtuda nimetatud seaduse seletuskirjadest (riigikogu sotsiaalkomisjoni ja vabariigi valitsuse), mis osundavad 1918. a. seaduste eranditule karmusele ja toonitavad, et selle seaduse ülesanne on fikseerida kaheksatunnise tööpäeva mõiste tööstuses (s. o. tühjendavalt) ning tuua lahendus tööstuses tööaja küsimusse, samuti silmas pidades, et seletuskiri tarvitab võrdsest väljendeid „ei allu käesolevale seadusele — kaheksa tunnilisele tööpäevale“, siis võiks arvata, et on kaotatud tööstusliku töö osas 1918. a. aktid. Siiski tähendatagu, et need väited ei ole küllaldased küsimust lahendama. Kahtlust äratab nimelt see, et seaduseandjal oli 1918. a. aktide kehtivus silmade ees, nagu see nähtud seletuskirjast, kuid 1918. a. aktide kehtivust ei kaotatud, vaid tühistati TTS §§ 193¹¹, kuigi need niigi olid kehtetud, nähtavasti eeldades, et nad jaolt kehtivad. Seepärast, kuigi seaduseandja kavatses võib-olla muud, ei anna tema väljendatud tahe siiski mitte küllaldast vastust käsiteldavale küsimusele. Nii ei ole see seadus suutnud, nagu loodeti, täiel määral ebamäärast olundit kaotada. Osalt sõltub see ka meie tolleaegses seaduseandlikus kogus tööigulaste puudumisest. (Käsiteldava seaduse aruandjaks oli B. Eilmann, kes mittejuristina ei ole kompetentne tööiguses.) On aga täiesti mõeldav, et

taheti nende tööaega, keda 1931. a. seadus ei käsitle, korraldada seaduseandlikult edaspidi, nagu tööaega kaubanduseski (seletuskiri). 1931. a. seadus nimelt ei käsitle tööstusliku tööaega 1) teatud käitises ja 2) teatud töövõtjate suhtes. Eelnev seisukoht on seda mõeldavam, et küsimus praktilises elus ei evi suurt tähendust, kuna 1918. a. normidel puuduvad sanktsioonid.

Kokku võttes järelikult on küsimus vaieldav. Siiski on soovitatav, et küsimus, vähimalt kohtutegeluses, leiaks lahenduse.

c) Eriseisundi tööpäeva pikkuse mõttes tööstuslikes käitises evivad alaealised. Alaealiste tööpäeva pikkuse käsitlemisel tuleb tööstusliku käitise all mõista Eesti tööõiguses kehtivat üldist tööstusliku käitise mõistet.

Alaealisi kuni kuuteistkümnenda eluaastani on maksimaalseks tööpäeva pikkuseks tekstiiltööstuses kuus ja teistel tööstusliku töö aladel kuus ja pool tundi.

Alaealisil kuni kuuteistkümnenda da eluaastani on keeldud ületunnitööde mõlemad liigid.

Järelikult alaealiste suhtes kuuteistkümnenda eluaastani ei kehti üldse ja alaealiste suhtes seitsmeteistkümnenda eluaastani kehtivad ainult osalt üldised tööajaõiguse normid.

2. Kaubanduses on tööpäeva maksimaalne piir üldiselt määratud 1918. a. normide läbi absoluutselt ja eranditult 8 tunnile. 1918. a. seaduse kehtivus ses suhtes ei ärata mingit kahtlust.

Eesti tööõiguses kaubandusliku käitise mõiste erineb veidi üldisest kaubandusliku käitise mõistest. Nimelt rea seaduste alusel (RT 1924, 68, 30; RT 1926, 4, 6 § 1, RT 1923, 106, 84) loetakse meil töösusse ka kaubanduslikud laod, keldrid, restoraanide köögid, habemeajamise ning juuksurite käitised ja puht-kaubanduslikud komisjonid, nagu prof. Kliimann seda nentis, ja alluvad seetõttu tööstuslike käitiste tööajaõigusele.

Kuigi kaubanduslike töövõtjate tööpäeva ülemmääraks on põhimõtteliselt 8 tundi, on siiski võimalik, kuna 1918.

a. aktid on varustamata sanktsiooniga ja seetõttu tegelikus elus enamikus rakendamata, mida tööinspektsioon vaevalt taotelebki, et kaubanduses tegelevate töövõtjate, kelle enamiku moodustavad äriteenijad, tööpäeva tegelikuks ülemmääraks on ka kuni 24 tundi. Siin peitub eesti tööseaduseandluse suurimaid tühikuid. Seda tühikut on püüdnud küll mõned omavalitsused täita sundmäärustega, kuid võimalused selleks on vähesed. Nimelt saavad omavalitsused linnade seaduse alusel anda sundmäärusi kaubanduslike ja tööstuslike käitiste lahtioleku aja ja nende teenijate normaal-puhkeaja kindlustamise kohta, mitte aga teenijate tööaja kohta (§ 108 p. 26), või siis seda ainult seoses puhkeaja kindlustamisega. Omavalitsuste sundmäärustel käesoleval korral on see tähtsus, et nende täitmine on kindlustatud sanktsiooniga.

Kui omavalitsused siiski korraldavad sundmäärustes ka kaubanduslike teenijate tööaega, siis sel on ainult deklaratiivne tähendus, mitte rohkem. Nii määravad sundmäärused kohati, et töötajate tööaeg korraldatakse riiklike tööpäeva seaduste, s. o. kaheksatunnise tööpäeva, alusel. Teised omavalitsused määravad äriteenijate tööaega kaudselt, äride lahtioleku aja läbi (n. Paldiski, RT 1936, 44, 361, §§ 2¹¹ „kauplemine kui ka teenijate töötamine on lubatud“), kusjuures siin ülemmääraks on kohati 15 tundi (§§ 2, 6, kella 8—23-ni). Sel juhul aga tööaeg ei tohi tõesti olla pikem 15 tunnist. Selle sundmääruse alusel teenijate töö (korraldamine näiteks) ei või alata enne kella kaheksat ega kesta üle kella kahekümnekolme. Suurem jagu omavalitsusi ei määra isegi sel viisil kaubanduslike ettevõtete töövõtjate tööaega (vt. vastavaid sundmäärusi Tallinna, RT 1936, 41, 329; Möisaküla, RT 1936, 30, 207; Nõmme, RT 1936, 31, 216; Elva, RT 1936, 32, 230 jne.).

On siiski soovitatav, et vähimalt omavalitsused püüaksid seda Eesti tööseaduseandluse tühikut täita niivõrd kui see neil on võimalik.

b) tööandala, töökuu ja tööaasta ülemmäär õigus.

Töönädal, töökuu ja tööaasta tööaja ühikuina rakenduvad Eesti tööõiguses ainult tööpäeva mõiste kõrval ja selle täienduseks, eeskätt üksikute tööpäevade ülemmäärade ületava töö tasendamiseks (kompenseerimiseks) teatud tööaja ühiku kestes.

a) Maksimaalse töönädala all mõistetakse seitsmepäevase kalendrinädala töötundide hulka, millest üle töötamine ei ole lubatud.

Tööstuslikes käitises ja töövõtjate suhtes, kes alluvad kaheksatunnise tööpäeva õiguse eeskirjadele, arvatud välja posti ja raudtee alad, määratellakse kaheksatunnise tööpäeva põhimõtet ka neljakümnekaheksatunnise töönädala kaudu. Nimelt võiakse siin töötada mõnedel nädalapäevadel üle ja mõnedel alla kaheksatundi, kuid sel juhul ei tohi maksimaalse tööpäeva pikkus ikkagi ületada üheksatundi ja tööpäeva pikkus iga päeva kohta eraldi peab olema ette nähtud.

Raudteil raudteetöölise suhtes ei tohi töönädala töötundide summa ületada neljakümnet seitset töötundi, kuna laupäeviti töötatakse seitse tundi.

b) Maksimaalse töökuu all mõeldakse kõrgeimat töötundide määra üksteisele järgneva kolmekümne tööpäeva kestes. Maksimaalse töökuu mõistet rakendatakse ainult raudteede aladel. Katkestatava töökuutundide ülemmääraks on veduri meeskondadel rongides kakssada kaksikümmend, manöövriskakssada kaksikümmend neli, rongimeeskondadel aga kakssada kuuskümmend.

c) Maksimaalse tööaasta all mõeldakse kõrgeimat töötundide määra ühel kalendriaastal. Maksimaalse tööaasta mõistet rakendatakse posti ja põllumajanduse aladel.

Posti alal töötajate aasta töötundide ülemmääraks on kaks tuhat kolmsada kümme päeva või tuhat viissada nelikümmend öötundi kohalikes ja kaks tuhat kolmsada kaksikümmend neli päeva või tuhat viissada viiskümmend öötundi keskasutis.

Põllumajanduses maksimaalse tööaasta all mõeldakse aega 1. maist 30. aprillini, mis moodustub tegelikest tööpäevist, mille läbistikune pikkus ei ületaks üheksatöötundi. Tööpäevade pikkuse määratelemiseks siin on loodud erilised segakomisjonid. Põllumajanduse aladena mõistetakse põllundust, aiandust, karjandust ja põllumajanduslikku kodumajandust. Järelikult ei kuulu siia põllumajanduse vajaduseks ettevõetavad ehitus- ja mullatööd, kui neid ei teosta iseseisev tööstuslik käitis. Ka nendel normidel puuduvad sanktsioonid, mistõttu nad on jäänud üldiselt elus rakendamata.

Maksimaalse tööaasta mõiste põllumajanduses ei tule erandlikult mitte subsidiaarselt, vaid otseselt rakendusele.

*

Kokkuvõttes toonitagu, et tööaja õigus Eestis on äärmiselt lünklik ja normidelt mitmekesine. Eriti ebasoovitav aga on, et osa töövõtjate tööaeg, kuigi põhimõtteliselt normitud, ei ole kindlustatud sanktsiooniga, mistõttu tööaja kaitse õigus kehtib meil tegelikult vaid väheste töövõtjate suhtes. Õiguslikult sellane olund on talumatu ja võimatu.

*

Kirjandust: Kaskel: Arbeitsrecht, lk. 266 jj.; Sinzheimer: Grundzüge, lk. 174 jj.; Nörpel und Gusko: Kollektives Arbeitsrecht, lk. 153 jj.; Kliimann: Tööajakaitseõigus, lk. 1 jj.; Hueck-Nipperdey: Lehrbuch, lk. 450 jj.; Les conventions collectives (tööstusvääljaanne), lk. 39 jj.; Scelles: Le Droit ouvrier, lk. 169 jj.

Põllutöölise õnnetuste vastu kindlustamine.

V. Luksepp.

Põllutöölise õnnetusjuhtumite vastu kindlustamise seaduse § 5 annab tööõnnetuste tagajärjel vigasaanuile õiguse saada haigusravi ja, kui nad ravimise ajal on töövõimetud, siis ravi-

mise kestes abiraha ja pärast ravimise lõppu pensioni ja proteese sel puhul, kui nad on kaotanud tööjõu jäävalt kas osaliselt või täieliselt. Kui õnnetusjuhtumi või sellest saadud vigas-

tuse tagajärjeks on kindlustatu surm, siis on pensionisaamise õigus kindlustatu perekonnaliikmeil.

§ 6 järgi kannatanul või tema perekonnaliikmeil ei ole kindlustustasu saamise õigust, kui tööjõu kaotus või surm tekkis kannatanu enese kuritahtlikkusest.

Siin peab lisama, et kuritahtlikult tekitatud vigastuse korral kaotab kindlustatu abiraha ja pensioni saamise õiguse (kindlustustasud). Kuid haigusravi saamise õigus jääb igal juhul püsima. Seda sel lihtsal põhjusel, et kuritahtlikkuses kahtlustatavat kannatanut ei tohi jätta ravivõimalusteta ajaks, millal õnnetusjuhtumi põhjusi selgitatakse.

§ 5 loeteldud õiguste (haigusravi, abirahad ja pension) osaliseks saamiseks on kannatanul esimeseks ja tähtsaimaks kohustuseks õnnetusjuhtumist viivitamata teatamine tööandjale või tema asemikule, kui kannatanu tervislik seisukord seda ei takista (§ 26).

Seaduse § 26 kohustab kannatanut teatama, kui ta arvab, et vigastus on säärase iseloomuga, mille parandamiseks on tarvis arstiabi.

Kuid võimalike arusaamatuste ärahoidmiseks on soovitatav, et tööline teataks viivitamata ka niisugustest vigastustest, missuguste paranemist on loota ka ilma arsti abita.

Teatamisega viivitamine võib esile tuua vaidlusi, kas vigastus tõesti leidis aset tööandja töö juures, aga mitte kannatanu oma kodus või mujal viimase eraelus.

Võivad tekkida olukorrad, et teatamisega viivitamise tagajärjel kannatanu ei saagi tõestada, et õnnetusjuhtum tõesti leidis aset tööandja tööd tehes (puuduvad tunnistajad).

Tööandja või tema asemik on kohustatud kannatanu saatma arsti juure, kui vigasaanu leiab, et vigastuse parandamine vajab arstiabi. Kui vigasaanu tervislik seisukord ei võimalda arsti juure saatmist või viimist, siis peab arst haige juure toodama (§ 26). Pöörduda tuleb kõigepealt jaoskonnaarsti poole (§ 28), selle äraolekul või olukorra sumnil ei ole keeldud ka mõne teise arsti abi kasutamine.

Vigasaanut arsti juure saates või

arsti kohalekutsumises tööandja on kohustatud täitma teadaandeplanketi (vorm nr. 1), mil ta oma allkirjaga tõendab, millal sündis õnnetusjuhtum, ja seda, et õnnetusjuhtum sündis tema põllumajandusliku töö juures või töö tagajärjel (§ 26). Plankette võib saada igast vallavalitsusest ja igalt jaoskonna-arstilt ja on soovitatav, et põllumajandusliku töö andjad neid juba varem endale igaks juhuks varuks koju valmis tooksid.

Tööandja teadaanne tööõnnetuse kohta omab väga olulise tähtsuse käesolevas seaduses, kuna ainult sellest teadaandest oleneb, kas vigasaanu arvatakse õnnetuskindlustuse seaduses ettenähtud õiguste või soodustuste osaliseks või mitte.

Et hoida ära seaduses ettenähtud soodustustest õigustamata osasaamisi, tuleb teadaande väljaandmisega olla ettevaatlik ja seda teha ainult siis, kui ei ole põhjust kahelda, et õnnetusjuhtum leidis aset tööandja või tema korraldusel tehtud põllumajandusliku töö juures. Vastasel korral võib saada karistuse osaliseks vale teadaande koostamise eest.

Planketi täitmise ja selle arstile üleandmisega jääb vigasaanu arsti korraldusse, kes määrab temale edaspidise haigusravi (kas ravivõime või saadab haigemajja või eraarsti juure), kuna tööandjail ei ole mingisuguseid teisi kohustusi ei teadaannete andmise ega ravikorraldamise alal.

Nii arstiabi, rohud kui ka haigemajaline ravi antakse vigasaanule tasuta (§ 31—33), esimese 14 päeva jooksul tööandja arvel ja 15-st päevast alates riigi arvel.

Tööandja on kohustatud omal kulul toimetama kannatanu arsti juure või haigemajja, kui ta vigastus on niivõrd raske, et tal endal minek on raskendatud, kuid mitte säärane, mis teeb tarviliseks arsti kojukutsumise (§ 30).

Tööandja mõiste selgitamiseks on kindlustusnõukogu seletanud järgmist: kui üks põllumajapidaja saadab oma töölise teise põllumajapidaja juure tööle (talgud, viljapeks jne.), siis tööandja käesoleva seaduse mõttes on igal tingimusel see põllumajapidaja,

kellega tööline seisab palgalepingu vahekorras. Tööandja asemikuna on kohustatud toimima talundipidaja, kelle töö juures juhtus tööõnnetus.

Sellest seletusest peab järeldama, et kui üks tööandja on saatnud oma tööline teise tööandja juure tööle ja tööline saab töö juures õnnetusjuhtumi tagajärjel vigastada, siis esimese 14 päeva ravikulud ja abiraha maksab see põllumajapidaja, kellega tööline on palgalepingu vahekorras, aga mitte see, kelle töö juures õnnetusjuhtum aset leidis. Viimane, tööandja asemikuna, on kohustatud kannatanu saatma arsti juure ja täitma teadaande planketi (vorm nr. 1).

Põllumajapidamises eneses tööandja asemikuks loetakse käesoleva seaduse mõttes üldises korras ainult see, kellega tööandja on sõlminud sellekohase kokkuleppe või keda ta selleks on volitanud.

Kindlustusnõukogu sellest seletusest järgneb, et põllumajapidaja lähimad omaksed ei saa esineda tööandja asemikena, kui neil ei ole esitada sellekohast volitust või kokkulepet.

Kindlustusnõukogu seletustest selgub veel, et kontrollassistendid kuuluvad säärase palgaliste hulka, kellele kohta maksavad käesoleva seaduse eeskirjad, sest kontrollühisuse ülesanded on põllumajanduslikud ja kontroll-assistent seisab kontrollühisuse teenistuses palgalisena ning töötab tege-

likult põllumajapidamises maatulundusega seoses olevatel töödel.

Kontrollassistendiga juhtunud õnnetusjuhtumi puhul tuleb tööandja asemikuks lugeda selle talundi pidajat, kelle töö juures kontrollassistendiga juhtus tööõnnetus.

Kui õnnetus juhtub veeühingute poolt korraldatavate kraavitamise või teiste maade kuivatamise tööde juures, siis toimib tööandja asemikuna tööde juhataja. Viimase määramine on veeühingutele kohustatav T. T. S. § 90 põhjal, sest kraavitamistööd on oma iseloomult tööstuslikud tööd, ainult põllutöölise õnnetusjuhtumite vastu kindlustamise seaduse põhjal tasutakse erandlikult maaparandustöödel töötajatele õnnetusjuhtude puhul ühel alusel põllutöölisega.

Seoses põllutöölise õnnetusjuhtumite vastu kindlustamise seaduse kehtimapanekuga on täiendatud ka kriminaalseadustikku. § 353¹ järgi põllumajanduslikku tööandjat või tema asemikku, kes on süüdlane selles, et ta seaduses ettenähtud teadaandes arstile andis vale tõenduse selle kohta, et õnnetus töölisega on juhtunud tema põllumajandusliku töö juures või selle töö tagajärjel, või vale andmeid õnnetuse aja kohta, karistatakse vangimajaga mitte üle kuue kuu.

Sama karistuse alla langeb põllutööline, kes tööandjale või tema asemikule valesti teatas, et temaga on juhtunud õnnetus põllumajandusliku töö juures või selle tagajärjel.

Töötülide lahendamine, kollektiivleping ja kutseühing.

L. Johanson.

Töötülide lahendamise seadus anti majanduslike huvide pärast tekkinud kollektiivsete töötülide rahulisel teel lahendamiseks.

Komisjon võib teha ka sundotsuseid, õigupoolest ta ongi senini ainult sundotsuseid teinud. Seejuures on komisjoni enamus asunud seisukohale, et kollektiivlepingute otsustamine ei kuulu tema kompetentsi. Säärane seisukoht käib vastu tegelikule elule ja viib ummikusse. Kui säärane seisukoht jääb püsima, siis ei saa enam üldse kollektiivlepinguid sõlmida, sest töö-

tüli, mis kollektiivlepingu pärast on tekkinud, antakse töötülide lahendamise komisjoni, see teeb oma sundotuse kollektiivlepingut arvestamata.

Kollektiivlepinguile on antud seaduslik alus (R. T. — 1929). Kollektiivleping on kokkulepe ühelt poolt tööliste ühingu või mitme ühingu ning teiselt poolt tööandjate ühingu või mitme ühingu või üksikute tööandjate vahel töölepingute tingimuste kohta, millele peavad vastama töölepingud asjaosaliste isikute vahel.

Siin on seaduseandja, juba 1929. a.,

tunnustanud tööliste esinduseks tööliste ühingu, nagu seda näeme ka teistes riikides, üldse töölisliikumise ajaloos ja praktikas. Töötülide lahendamise komisjoni enamus asub ka siin teisel seisukohal: ta ei tunnusta kutseühingut tööliste esindajaks, isegi mitte kaevandustes, kus kutseühing piirdub ainult sama kaevanduse töölistega: kutseühingul teistest käitistest ja väljaspoolt liikmeid ei ole.

Kujutelge nüüd seisukorda: teatud käitise või tööala töölisel on sõlminud streigi tulemusena või ka ilma selleta kokkuleppel ettevõtjaga või ettevõtjatega kollektiivlepingu. Selle tähtaeg möödub. Töölisel nõuavad uut kollektiivlepingut, ettevõtja ei taha seda sõlmida. Tekib töötüli. Töölisel teatavad streigikavatsusest. Asi antakse töötülide lahendamise komisjoni kätte. See teeb sundotsuse, kuid eitab kollektiivlepingut. Kui töölisel ei ole sundotsusega rahul ja nõudes kollektiivlepingut asuvad nüüd streikima, loetakse nad vallandatuiks. Nii jäetakse töölisel ilma kollektiivlepinguta.

Varem, 1917. a. lepitusasutuste seadus nägi ette lepituskogud ja vahekohtud, kes võisid arutada ka lahkumisekuid kollektiivlepingute sõlmimisel. Töötülide lahendamise seadusega kaotati lepituskodade ja vahekohtute seadus.

On selge, et kui ei taheta jõuda umikusse, siis tuleb töötülide lahendamise komisjonil arutada kõiki majanduslike huvide pärast tekkinud kollektiivseid töötülisid, ka kollektiivlepingute nõudmisi. Seadus ei eralda siin midagi ega anna alust kollektiivlepingute tingimuste arutamata jätmiseks.

Kollektiivlepingud sõlmitakse kutseühingutega, kes siin esindavad töölist, isegi ilma eriliste volitusteta kohtus (§ 11). Töötülide lahendamise komisjon ei taha aga kutseühinguid üldse tunnustada tööliste esindajaks. Komisjon leiab, et esindajaid võib siis, kui töölisanem puudub, töötulist osavõtjate tööliste üldkoosolek ainult valida enda keskelt. Säärast piiramist seadus ei sisalda, ei saa seda järeldada seadusest, eriti veel siis, kui seletuskirja on loetud. Seaduse järgi loetakse tööliste esindajaks töölisanemkogu liikmed ja töö-

lisvanem eriliselt volitamata. Käitistes, kus puudub töölisanemkogu ja töölisanem, valib esindajad tööliste üldkoosolek. Seadus kõneleb vaid valimisest. Keda üldkoosolek valib, selle jätab seadus lahtiseks, ja täiesti põhjendatult. Seadus ei keela üldkoosolekut tööliste esindajaks valimast ka säärast isikut, kes ei kuulu üldkoosoleku koosseisu, ei keela esindamise ülesannete panemist kutseühingule. Teistes seadustes, kus tahetakse, et valitu kuuluks valijate koosseisu, on selgesti öeldud, et valitakse kooslijate keskelt. Töötülide lahendamise seadusest on seaduse andja nähtavasti teadlikult säärase kitsenduse välja jätnud. Ja seda täie õigusega: pole põhjust ega mõtet oma majanduslike huvide kaitsel töölist niiviisi kitsendada. Ka tööstureile, ettevõtjale, säärast kitsendust ei tehta: töösturit võib esindada mitte ainult tema ise ega ta kaasomanik, osanik, aktsionär, vaid ka ta palgaline direktor või ametnik, juriskonsult või ükskõik, keda ta selleks volitab. Mis õiglus ja praktiline kaalumine peaks küll põhjustama töölistele siin kitsenduste tegemise?! Miks ei või lubada oma esinduse valimisel töölistele samu õigusi mis on ettevõtjail?! Miks ei või siis töölistel, kui see on lubatud ettevõtjale, saata oma esindajaks töötülide komisjoni kutseühingu tegelast, töölisühingute juriskonsulti või seda, keda nad ise soovivad?! Ei ole õiglane töölistele, kes siiski on nõrgemaks pooleks, keelda oma esindajate valimisel neid õigusi, mis on töösturil. Tööliste esindajad komisjonis ei võta otsuse tegemisest osa, sest nad ei kuulu ju koosseisu, nende arvamised, väited ja põhjendused ainult kuulatakse ära.

Mujal maailmas leitakse, et töölist võivad esindada kutseühingud, need on jäetud püsima isegi Saksamaal, kuigi omal kujul. Ka Eesti seadusandlus kollektiivlepingute seadusega tunnustab töötülide lahendamisel tööliste esindajaks kutseühingud, ka töötülide lahendamise seadusest ei saa järeldada, et komisjonis ei või töölist esindada kutseühingud.

Igal pool, kus töölist ei ole täiesti maha surutud, vaid kus ka nende õi-

gusi arvestatakse, on eluõigust leidnud kollektiivlepingud, ühislepingud, mis käsitlevad töötasu, tööaega ja muid töötingimusi. Kord, kus iga üksiku töölisega määratakse töötasu, tööaja ja teised tingimused, on anarhiline, kuigi see tunnustab ettevõtja ülevõimu.

Eestis olid mitmel tööalal kollektiivlepingud juba enne seadust, enne 1929. aastat. Praegu on kollektiivlepinguid sõlmitud sadasid. Kollektiivlepingud registreeritakse sotsiaalministeeriumis. Riigivõim on kollektiivlepingu tarviliseks tunnistanud. Riigivõimu huvides on, et ka tööliste majanduslik ja sotsiaalne seisukord ei ole alla surutud, vaid et ka töötavale rahvale saab osaks töötasu ja töötingimused, mis võimaldavad tervet elu. Avalikus arvamises

ei ole ka otsekoheselt, sisult ega ka isegi mitte põhimõtteliselt võetud seisukohta kollektiiv- või ühislepingu vastu.

Tegelikult aga on suurkäitiste omanike ja juhtide keskel tulnud just viimasel ajal kuuldavale, et nad kollektiivlepinguid ei taha. Töötulide lahendamise komisjonis on riigi põlevkivitööstust esindanud ta juhid, teiste seas ka K. Luts. Kui neilt küsitud, miks nad on kollektiivlepingu vastu, on nad jätnud vastuse võlgu.

Kui vaadelda Eesti tööliste palga- ja tööolusid, siis näeme, et siin on veel küllalt parandada. Üks tee, kuidas seda parandada saab, on — kollektiivleping.

Töölisküsimusi.

J. M i h k e l s o n.

Rauaniidi kangrud võitsid.

Rauaniidi kangrute streik, mis algas 17. juunil, lõppes 3. augustiks, millal töölisel asusid uuesti tööle. See streik oli oma iseloomult omapäraseimaid ja pikaajalisimaid Eestis. Streigiti peamiselt meister F. Bergmanni vallandamise ja kangrute ühe vahetuse vallandamise õiglaselt läbiviimiseks, kus arvestatakse töölisnõukogu seisukohti. Hiljem vabrikuvallitsus vallandas seadusevastaselt töölisnõukogu liikme H. Roogi. Tööliste nõudeks oli, et H. Roog võetagu tagasi ja maksetagu töölistele streigipäevade eest kahjutasu. Algul vabrikuvallitsus ei tahtnud kokkuleppest töölistega teadagi, vaid püüdis panna siidikangru-saali käima streigimurdjate abil. Suurte pingutustega saadigi üle 70 inimese kangrusaali, kuid õppimatuid töölisi vahetati peaaegu iga päev ja streigimurdjate töö oli kvaliteedilt väga halb. Vanadest õppinud kangruist ei leitud streigimurdjaid, hoolimata sellest, et vabrikuvallitsuse poolt kasutati selleks kõik võimalikud võtted. Teised ametiühingud ja töölisnõukogud E. Töölisühingute Keskliidu juhatuse juhtimisel alustasid sümpaatiaktsiooni Rauaniidi streikivate kangrute vastu. Rauaniidi saadused kuulutati boikoti alla, samuti ei läinud õppinud kangrud sinna tööle. Streikivate kangrute toetamiseks annetas rida ametiühinguid ja töölisnõukogusid 1100 kr., missugusest summast abistati neid streikijaid, kes olid majanduslikult viletsamas seisukorras. Lõpuks alustas vabrikuvallitsus läbirääkimisi tööliste esindajatega, mis kestsid ligi kaks nädalat, enne kui saavutati lõplik kokkulepe kompromissina, kus mõlemad pooled tegid järeleandmisi. Raskusi oli läbirääki-

mistel seepärast, et tööandjate pooltel puudus vastutav ja kindlate volitustega esindaja. Sageli tuli katkestada läbirääkimised selleks, et vabrikuvallitsusel oleks võimalik selgitada aktsiaseltsi juhatuse ja tähtsamate aktsionäride seisukohti.

Kokkuleppe järgi tööandja võttis tööle tagasi 84 endist kangrut, kuna 16 kangrut jäid tööta vabriku töö ümberkorraldamise tõttu. Streigimurdjaid vallandati 65, kes olid tulnud tööle pärast streigi algust, ja seitse endistest töölistest streigimurdjat viidi üle siidikangru-saalist hoopis teise, villase kudumise osakonda. Kangrud võeti tagasi tööle endistel tingimustel ja oma vanadele masinatele. Pealeselle vabrikuvallitsus kohustus maksma kangruile välja 5% preemiat priima tööde eest, mis seni on olnud maksmata 1½ aasta kestes. Meister E. Bergmann lahkus. Vallandatud töölisnõukogu liikmele H. Roogile makseti kuue kuu tasu Kr. 466.— suuruses. See vastab summale, mis Roog oleks saanud siis, kui ta kohustus protsessi Rauaniidi vastu oleks võitnud, kuid kohtu protseduur meil on äärmiselt aeglane. Senini pole asi veel esimesestki astmest läbi. See pole esimene juhtum, kus Rauaniit protsessib töölisvanematega ebaseadusliku vallandamise pärast. Mõni aasta tagasi vallandati töölisnõukogu liige Hoff. Viimane võitis protsessi ja vabrikuvallitsus oli sunnitud Hoffile maksma üle 1000 krooni. Roog lõpetas protsessi oma poolt Rauaniidi vastu.

Kogu töövõitluses aitasid kaasa teiste töölisorganisatsioonide ja ka avaliku arvamise sümpaati ja tegelikes läbirääkimistes aitasid keskliidu esindajad kaasa lõppresultaadi saavutamisel.

Tellige ja levitage „Tööd ja Tervist“

Kaevandustöölaliste palgavõitlusest.

Eesti kaevandustöölaliste töö on raske ja selle raske töö eest maksetakse madalat palka. Elukallidus on esmajärguliselt tarbeaineilt tunduvalt tõusnud. Sellane olukord on sunnind kaevandustöölised palgavõitlusse ja kindlustama oma töö- ja palgatingimusi kollektiivlepingu kaudu.

Kaevandustöölaliste ühing esitas 6. juulil kõigile tööandjatele kollektiiv- või ühislepingu kava, mille sihiks oli töötingimuste korraldamine rahuliku kokkuleppe alusel. Kollektiivlepingu järgi tööandja tunnustab töölise ametiühingusse kuulumise õigust ja eelistab tööle võtmisel ametiühingu liikmeid. Kollektiivleping maksaks ainult ametiühingute liikmete kohta, kuid tööandjal on õigus samu palku, mis on määratud kindlaks ühislepingus, maksa ka teistele, organiseerimata töölisile. Tööjõu juurevõtmisel on tööandja kohustatud sellest ametiühingule teatama, kes oma poolt püüab tööjõu vajadust rahuldada. Lepingu rikkumise puhul mõlemad pooled kohustuvad maksuma iga üksikjuhu pealt 100 krooni. Lepingus on üksikasjaliselt koostatud punktid tööaja korraldamiseks lõunavaheajata maa-alustel töödel, laupäeval jne. Lepingusse on peale võrdlemisi pika ja üksikasjalise üldosa lisatud üksikasjalised tüki- ja päevatöö tariifid iga kaevanduse ja õlivabriku kohta. Vastavad töötasud on ühtlustatud kõikides töökohtades.

Kaevandustöölaliste palgaliikumine haarab kõiki kaevandusi ja õlivabrikuid. Tööandjad talitsid ametiühingu sellekohase läbirääkimise ettepaneku järele nii nagu seda meie tööandjailt võis oodata: Riiklik Põlevkivitööstus teatas, et tööstuse juhatus „oma töölise palga ja lepingu asjas ei alusta ühtegi läbirääkimist väljaspool kaevikut seisva töölise ühinguga“. Goldfieldsi ja Küttejõu juhatused teatasid, et nad ei pea võimalikuks läbirääkimisi alustada vormilistel põhjustel; Kiviõli juhatus ei alustanud läbirääkimisi sellepärast, et ta loeb töölise esindajaiks töölisnõukogu, mitte aga ametiühingut, kuna Eestimaa Õlikonsortsiumi vastus oli kõige vastutulelikum ses mõttes, et konstateeriti lepingu ja neil maksvusel olevate palkade võrdlemisi väikesi erinevusi, kuna lepingu sõlmimine tehti olevnaks teistest käitistest.

Kuna kaevandustöölisel palganõudmisega tösi taga oli, andsid kõikide käitiste töölise üldkogude koosolekud kaevandustöölise ühingule volituse töölise huvide eest väljaastumiseks ja esinemiseks töötülide lahendamise komisjonis. Volitus kinnitati veel isiklike allkirjadega. Sellaseid allkirju anti igas käitis suures enamuses kogu tööliskonnast. Kuna tööandjad läbirääkimisi ei alustanud, ei jäänud ametiühingul muud üle kui esineda 6-päevase streigi hoiatusega, nagu see seaduses on ette nähtud. III jsk. tööinspektor Vahtra katsus tulla toime lepitusmenetlusega poolte vahel, kuid see ebaõnnestus tööandjate järeleandmatuse tõttu. Sotsiaalminister määras kogu töötüli töötülide lahendamise komisjoni. Komisjon sõitis kohtadele lepitust sobitama, kuid siis ilmnesis jällegi raskused, mis komisjon oma seaduse tõlgitsemisega ise enesele loob — nimelt komisjon ei tunnusta ametiühinguid

töölise täievoliliseks esindajaiks, vaid ainult töölisnõukogusid ja töölisvanemaid. Lepitus jäi saavutamata. Töölise esindajad protestisid komisjoni otsuse vastu. Vaheajal tööandjad pidid tegema ettepanekuid igaiüks oma tööliskonnale, kuid senini pole kusagil saanud asja vabatahtlikust kokkuleppest ja arvata vasti läheb kogu küsimus komisjoni sundotsuse ettepaneku tegemiseks. Komisjoni senised otsused erinevad võrdlemisi vähe tööandjate seisukohtadest. Töölisnõukogud on ametiühingute tunnustamata jätmise vastu kõikjal protestinud ja kavatsevad esitada märgukirjad riigivanemale, et seadust täiendataks ses mõttes, et oleks selge sõnaga fikseeritud ametiühingute esinemise õigus komisjonis.

Pärnu sildade töölise palgaliikumine.

Pärnus toimuvad praegu kahe suurima Eesti silla ehitustööd, s. o. Sauga ja Pärnu jõe sildade ehitamine. Mõlemaid sildu ehitab Daani firma Høygaard & Schultz. Ehitustöödel on töölise töötasud tunnis 25—30—35—40 senti. 35—40 senti tunnis saavad ainult mõned üksikud töölised. Töölised esitasid streigihoiatuse ja nõuavad töö- ja palgaolude korraldamist kollektiivlepinguga. Tööandjad töölise nõudeile vastu ei tulnud. Töötüli määrati komisjoni, kes sõitis kohale, kuid kokkulepet ei saavutatud. Komisjonis seisus, et tööandjad on rikkunud meil maksvusel olevaid töökaitse seadusi. Tööinspektor protokolle pole koostanud. On ainult juhitud tööandja tähelepanu puudustele, kuid ainult tähelepanu juhtimisest meie tööandjatele ei aita. Komisjoni lepitusmenetlus katkestati ajutiselt. Pealeselle toimusid tööandja ja töölise esindajate vahel läbirääkimised vabatahtliku kokkuleppe saavutamiseks, kuid need läbirääkimised jäid tulemusteta ja komisjon asus tegema sundotsust.

Tartu müürseppade palgavõitlus.

Tartu müürsepad arutasid oma palgaolude küsimust juba pikemat aega. Otsustati nõuda töölise tunnitasu alammääraks 50 senti tunnis ja kollektiivlepingut. Et läbirääkimistel kokkulepet ei saavutatud, anti streigihoiatus. Töötüli komisjoni ei antud ja streik algas, kuid lõppes umbes nädalase kestuse järele töölise kaotusega.

Tallinna linna töölise ja teenijate palga tõstmise nõue.

Tallinna linna töölise ja teenijate palgaolud nõuavad elukalliduse ja kriisiaegsete palgakärbimiste tõttu parandamist. Tallinna linna töölised ja teenijad on asunud palgatõstmise nõude läbiviimiseks tegema ettevalmistustöid. Palgatõstmise nõue haarab tramm, elektriijaama, gaasi ja veevärki, ehitusosakonna töölisi ja teisi linna käitisi võib veel sellega liituda. Linnavalitsus on ajalehtedele antud seletustes asunud äraootavale seisukohale, kuid streigi puhul on linnapea seletuse järgi võimalik „puhastuse“ ettevõtmine linna tööliskonnas.

Streik Viivikonna kaevanduses.

Eestimaa Õlikonsortsiumile kuuluvas Viivikonna kaevanduses ja n.-n. Türsamäe õlivab-

rikus tahtsid töölised toimetada töölisnõukogu valimisi, nagu neil on selleks täieline õigus tööstuslike käitiste töölistkonna asutuste seaduse järgi. Ettevõtja asus aktiivsemad kaevandustöölise ühingu liikmeid vallandama. Viivikonna kaevanduses alustasid töölised streiki vallandatud seltsimeeste tagasivõtmiseks. III jsk. tööinspektor kohal ei suutnud kokkulepet sobitada ja valimise teostamisel võtsid valimistest aktiivselt osa peamiselt Viivikonna kaevanduste töölised. Hääletusel ei saadud tarvilist hääleearvu ja valimised selle tõttu ei toimunud. Ka streigist võtsid osa peamiselt Viivikonna kaevanduse töölised. Kaevanduse juhatus vallandas kõik töölised, kes ka suures enamuses läksid mujale tööle ja võtsid lõpparved välja, kuna väiksem osa jäi streigimurdjaina tööle. Kaevandustöölise ühing kuulutas kaevanduse blokaadi alla.

Käesoleval aastal kaevandustöölise ametiühingu tugevaks muutudes on toetunud töölisnõukogu valimised nii Küttejõus kui ka Kiviõlis.

Halb käitumine töolistega.

Sindis ja Rauaniidis olid töölised sunnitud alustama pikemaajalisi streike selleks, et sundida tööjuhatajaid-meistreid töölisi inimlikumalt kohtlema. Senistele õppetundidele vaatamata leidub siiski üksikutes käitistes meistreid, kes, olles ise välismaalased, arvavad, et nad Eestis on mingis koloniaalmaas, kus võib n.-n. pärismaalasi kohelda nii nagu arvatakse. Omal ajal saadeti Sindist kaks poolakat välja, kuid see on nähtavasti ununud ja nüüd üks kolmas poola meister lubab endale jälle säärast töölise kohtlemist, mis tekitab rahulolematust. Pealegi pole selle meistri siinolu oma ametioskuse tõttu niivõrd tarviline, et eestlased ei suudaks teda asendada. Sellele on juba juhitud vabrikuvälitsuse tähelepanu.

Inimkond vajab rahu.

A. K ü m m e l.

Kõikide maade poliitilisel ja vaimsel alal juhtivad tegelased on ühinenud üksmeelses arvamusel, et üleelatatav aeg on kaugelt tõsisem kui ennamaailmasõjaaegne.

Kaalul pole enam Abessiinia traagiline saatuse, kaalul pole enam Suur-Britannia merevalitsus, ka mitte kollektiivse julgeoleku idee, sest see on läinud hauda ühes Abessiiniaga, vaid kaalul on Euroopa hegemoonia, ta tsivilisatsioon.

Silmapaistvaimate sõjaasjanduse eriteadlaste üksmeelse otsuse järgi ületab tulevikusõda, kui arvesse võtta relvade tehnika ja uute sõjapidamisviiside ja vahendite kolossaalset edenemist pärast maailmasõja-aastaid, oma ulatusega, oma ohvrite arvuga kaugelt 1914.—1918. a. valge rassi kurbmängu. Ta on saanud nii-nimetatud „totaalseks“ sõjaks, mis ei piirdu enam väerinnal vastase elava sõjalise jõu hävitamisega, vaid mis on sihitud kogu riigi ja rahva kui niisuguse halasta-

Halva käitumise üle tuleb kaebaid mujaltki. Näiteks on Tallinnas J. Carri köieabrikus, kus töötavad peamiselt naistöölised, sakslase Tilkseni käitumine naistöölise suhtes tekitanud rahulolematust. Vabriku administratsiooni on asjast informeeritud ja seal nagu ei taheta uskuda, et neile alluvad meistrid nii võivad töölisi kohelda.

Samasugused kaebused ilmnevad ka A.-S. „Järvakandi tehastes“, mille üheks direktoriks on A. Oinas. Viimasel töölise üldkogu koosolekul otsustati nõuda kastivabriku meistri Pukk'i vallandamist, töölise sündmatult kohtlemise pärast; samuti on ka mõne teise tööjuhi käitumine töolistega halb, näiteks laduplatsi tööjuhi Korškovi asja kandis töölisnõukogu vabrikuvälitsusele ette ja Korškov sai märkuse hoiatuseks, kuna Pukk'i küsimus ähvardavat minna kohtusse.

Vabrikandid ei täida kokkuleppeid.

Teatavasti käis kevadel töötulide lahendamise komisjon Narvas loomas kokkulepet *K r e e n h o l m i s*. Terve päeva kestnud läbirääkimiste tulemusena saavutati kokkulepe, mille järgi meestöölise tunnupalk, mis seni oli 18,75 senti tunnis, pidi tõusma 9%. Osale töölisele maksetaksegi tõstetud normide järgi palka, kuid uuesti tööle võetud töölisele maksetakse ainult endine norm, 18,75 senti tunnis, nii et nüüd on ühe ja sama töö peal kahe-suguste palkadega töölisi. Töölisnõukogu on kutsunud kohale tööinspektori ja süüdistab vabrikuvälitsust kokkuleppe murdmises. Inspektorid peaksid tööandjailt nõudma järjekindlast kord juba sõlmitud kokkulepetest kinnipidamist.

Narva Linavabrikus sõlmiti samuti kokkulepe, kuid seal on asi veel huvitavam selle poolest, et töölise tasu pidi tõusma, on aga tegelikult tõusu asemel langenud. Ka seda imelikku juhtumit lahendavat kohal tööinspektor.

matule mahamurdmisele, kõikide mõeldavate relvadega ja abinõudega. Mitte kunagi pole maailmasõja lõpp-päevist peale relvade ja sõjalennukite tehased töötanud nii lõhkemiseni ülepingses kui praegu. Kõik riigid ja rahvad pingutavad oma viimseid veeringuid sõjajumala altarile...

Maailma on vallutamas sõjaeelne psühhoos, olugi et möödunud sõja ohvrite hauad pole suutnud veel sammalduda.

Genfi mustadele päevadele järgnev Austria-Saksamaa aktsioon on pinevust veelgi tõstnud. Millega see laheneb, on teadmata. Samuti on teadmata, kuhu on suunatud Itaalia-Austria-Saksamaa-Jaapani järjekordne löök. Pole ime, kui selles õhkkonnas kahurid hakkavad rääkima isenesest...

Arhiivide tolmus aga elavad arvud. Nende ees langeb kõikide väikeste ja suurte diktaatorite ja müüdavate sulgede õnes paatos, brauvur ja kaasajooksva kliike demagoogiline hur-

raatamine. Jäävad oma poegi-mehi ja vendi kaotanud emad, naised ja õed-vennad. Jäävad järele lugematuid vaestemaju, vanadekodusid ja hullumaju täitvad nimriised sõjamasinalt, peamiselt aga lugematud puuristikete read...

Algame tsaari „püha ja lahutamatu“ Venemaaga. Viimase sõjajõud olid 1914. a. alguses keskmiselt 1.230.000 meest. Selle 40 kuu jooksul, mille vältusel tsaari-Venemaa sõjast osa võttis, mobiliseeris ta 15.758.000 meest. Või lihtsamalt, elulähedasemalt öelduna: igast 1000 meeskodanikust läks sõdurina vaenuväljale 475 meest — „tsaari, usu ja isamaa eest“. Mis ootas noid seal Masuuri järvede soodes Ida-Preisimaal, Poola liivanõmmedel, Pinski rabades, Karpaatide mägestiku metsades Taga-Kaukaasias? Tsaari-Venemaa kaotas surnuina ja vangidena 4.467.000 meest. Tema enese sidumispunktidest läbis 2.844.500 inimest.

Ja nüüd liitlaste lääne-väerind Šveitsist mereni 400 km pikkuselt, ühes teiste rohkearvuliste rinnetega Põhja-Itaalias, Balkanitel, Aafrikas, Palestiinas ja Mesopotaamias.

Liitriigid, Inglismaa, Prantsusmaa j. t., kaotasid 52 sõjakuu jooksul surnuina 4.500.000 meest, invaliididena 1.920.000 meest, haavatuina ja teadmata kadunuina, vangidena kokku 4.000.000 meest.

Keskriikide, Saksamaa, Austria-Ungari, Bulgaaria, kaotused olid samal ajal järgmised: surnuid 4.200.000 meest, invaliide 922.000, vange, teadmata kadunuid — 2.600.000 meest.

Ja nüüd tõmbame joone: keskriikide kaotused 7.722.000 meest, liitriikide üldkaotused 10.420.000 meest.

Inimkond kaotas üksi surnuina 8.700.000 elujõulist liiget.

Me pole siin arvestanud elu viletsusse, puudusesse ja nakkushaigustesse surnud naisi, lapsi, vanakesi. On kaunis tõenäoline, et hispaaniahaigus Euroopas üksi 30 miljonit inimest viis enneaegu hauda.

Sõda on suurte masside mäng. Ta on suurte arvude seaduse kohaseimaks eksperimentiks, tuntud tõepärasuse teooria parimaks väljenduseks. Selgub, et väeosade kaotusis on enam-vähem maksivad teatavad arvulised, protsentuaalsed normid ja reeglipärasused.

Kaotused haiguste läbi. Igasugused nakkushaigused on inimtälestusist saadik sõja kaaslastena esinenud. Sõda ja katk on ka meie vanarahva mälestustes lahutamatuina esinenud. Alles viimasel ajal on statistika siia suutnud valgust tuua ja seda õudust avastada. Uurimuste järgi on Euroopa sõjad, alates 1793. aastast kuni 1866. aastani, s. o. 73 aasta jooksul, saatnud hauda 8 miljonit sõdurit. Nendest langes vastase relva läbi vaid 1,5 miljonit meest, kuna 6,5 miljonit sõdurit suri tol ajal mitmesuguseisse epideemiasse ehk, sama autori sõnade järgi, „sanitaarse kirjaoskamatusse trahvirahana“.

Hoolimata faktist, et meie päevil on kõikides riikides sanitaar-meditiiniline korraldus tõusnud kõrgele järjele ja esimese abi nõudeist kodanikke juba koolipingil informeeritakse, on sõjalaulukorras harilikult haigestumise protsent küllalt kõrge.

Dr. Beneschi töö „Le service de santé en campagne“ alusel on meeste kaotus haigestumise tõttu iga päev keskmiselt 2%. Loomulikult on see üldisest olukorrast, selle tõttu arvestavad inglased seda normi palju kõrgemalt: major Mitchell — 5%, kuna kolonel Encor soovib arvestuse aluseks võtta juba 6%.

Möödunud maailmasõja kohta on ameerika kolonel-leitnant Rods avaldanud andmed, mille alusel väga rasketes lahingutingimustes pealetungiv pool kaotab 10—15% oma koosseisust. Kaitsva poole kaotused samal ajal võivad olla 1,5—3%.

Vähem rasketes tingimustes kaotab ründav pool 6—10%, kaitsev pool samal ajal 3—6%. Enam-vähem keskmistes, normaalsetes tingimustes pealetungiv pool kaotab 3—6%, kuna kaitsev pool selle vastu oma koosseisust langetab juba 6—10%.

Rasketes kaitsetingimustes kaotab ründav pool 1,5—3%, kuna kaitsev pool 6—10%.

Väga rasketes kaitsetingimustes kaotab ründav pool 0—1%, kaitse selle vastu juba 15% oma jõududest.

L. C. Grobovski väidab, et 15.000-meheline laskurdiviis kaotab 4-päevases lahingus surnuina 1400—2000 meest, kuna 30% üldarvust tuleb arvestada vangilangenuina.

Asendamatu te ja üldkaotuste vahekorrd. Põhja-Ameerika Ühendriikide maailmasõja andmete järgi suhtub surmasaanute arv haavatute arvuga nagu 1:5. Teiste sõnadega: igast kuuest haavatust sureb üks. Mõned autoriteedid soovivad selle tõttu arvestada surmasaanute arvu 17% meeskonna kaotuste üldarvust.

Inglise sanitaar-instruktsiooni järgi on surnute ja haavatute vahekorrd 1:4, teiste sõnadega: 20% kaotuste üldarvust.

Prantslased fikseerivad positsiooni-, kaeviku-sõja olude kohaselt asendamatu kaotust 23% üldkaotusest, seega tuleb surmasaanute kohta 21% ja jäljetult kadunute kohta 2%. Manöövri, liikuva sõja oludes on prantsuse autoreil asendamatu kaotuste protsent juba 25% üldkaotusest (15% surnud, 10% jäljetult kadunud), vahekorrd seega juba 1:3.

Nüüd küsime, missugused on vaenuväljal saadud haavad. Spire ja Lombardy, analüüsid 500 haavatu seisukorda, leidsid nendest 50% kergekujuliselt, 35% keskmiselt ja 15% väga raskekujuliselt haavatuid.

Haavad ise jagunesid järgmistesse liikidesse: peahaavad 15,50%, rinnahaavad 9,36%, selgroohaavad 3,24%, kõhuhaavad 4,51%, kätehaavad 31,60%, jalgade haavad 35,79%.

80% registreeritud haavatuist oli tabatud ühest lasust, 20% oli mitmekordselt tabatud.

Major Mitchell järgi suudavad 100 haavatust 40% ise omal jõul tulla sidumispunkti, 35% tuleb sõidukeil juure sõidutada, kuna 25% tuleb kanda lamamissuundis kanderamididel esimese arstiabi punkti.

Need on mõned arvud sõja piinarikkast ja hirmsast argipäeva-elust.

Juulikuu esimeste päevade jooksul olid Verduni kokku kogunenud kõikide maade sõjaveteraanid ühiseks palveks: „Mitte enam sõda, mitte enam verd, neid lugematute puuristikete metsi...“

Riigikohtu otsus haiguskindlustuse õiguse ulatuse kohta,

mille tõime eelnevas numbris, on teatavas mõttes vastoluline, mispärast kindlustusnõukogu, käsitledes uuesti küsimust, peaks seda kaaluma. Riigikohus ei eita, et aktsiaseltsi juhatuse liige võib olla ettevõtte palgaline, väidab ainult, et Lerenmann'i suhtes seda pole tõendatud. Frank'i suhtes riigikohus leiab, et tal oli seltsiga palgaleping, ometi järeldeb riigikohus millegi poolest, sattudes vastollu omaenda seletusega, et momendist, mil Frank astus juhatusse, see leping pidi katkema, nagu ei võiks juhatuse liige olla aktsiaseltsiga palgalepingulises vahekorras. Kahjuks ei selgitatud riigi-

kohtus, kas üldse ja millal on lõpetatud Frank'iga palgalepinguline vahekord A.-S. Rauaniidi poolt. Ometi ei ole asjatoimetusest näha ega ole tõendatud, et palgaleping A.-S. Rauaniidi ja Franki vahel oleks lõpnud TTS-s ettenähtud korras. Tuleb seepärast eeldada, et see palgalepinguline vahekord kestab ja Frank praegugi peaks vastavalt sellele kuuluma haigekassa alla. Tööinspeksioon aga peaks olema huvitatud küsimusest, kas Frankile on ja oli TTS-e juhatusel palgaraamat välja antud, eitaval korral aga peaks ta astuma seaduslikud sammud. J. R.

Kindlustusamet ja haigekassa.

3. jsk. tööinsp. ringkonna kindlustusameti liikme Voldemar Luksepa eriarvamine kindlustusameti 16. juuli 1936. a. koosoleku päevakorra p. 6. juure.

Paide Ühishaigekassa endine liige Elisabeth Oras kirjaga 11. III 36. a. on pöördunud palvega 3. jsk. tööinspektori poole, et viimane annaks kaasabi haigusabiraha kättesaamiseks Paide Ühishaigekassa juhatusele.

3. jsk. tööinspektor selle asemel, et selgitada kassaliikmele tööstusliku töö seaduse III peatüki § 358 nõuet, mille järgi haigekassa juhatuse otsuste peale kaebused tuleb esitada haigekassa peakoosolekule, andis asja kindlustusameti koosoleku arutada (pärast seda, kui haigekassa juhatuse keeldus täitmast tööinspektori väljamaksukorraldust).

Tööinspektor leidis, et käesoleval korral haigekassa juhatuse haigusraha mittemaksmisega on rikkunud kehtiva seaduse eeskirju, mispärast kindlustusamet peaks võtma tarvitusele T. T. S. § 365 juhatusel järelevalve korras abinõusid seadusliku korra maksmapanemiseks ja seaduse või põhikirja rikkumiste kõrvaldamiseks.

Kindlustusameti enamus ühines aruandja tööinspektori seisukohtadega ja otsustas Elisabeth Orase kaebuse rahuldamiseks kohustada Paide Ühishaigekassa juhatust välja maksma Elisabeth Orasele haigusabiraha 28. augustist kuni 10. oktoobrini 1935. a.

Kindlustusameti see otsus ei või jääda püsima, kuna sellega on rikutud tööstusliku töö seaduses ettenähtud asja arutamise kindlat korda (§§ 358 ja 352), millega riivatakse põhjalikult haigekassa omavalitsusliku õigust: kindlustusamet lülitab välja haigekassa valitsemisest volinike peakoosoleku ja teeb haigekassale korraldusi, ilma et ta ära ootaks volinike peakoosoleku seisukohti ja otsuseid.

Tööstusliku töö seaduse § 341 järgi hai-

gekassa asju ajavad haigekassa peakoosolek ja juhatuse. § 350 loetleb peakoosoleku võimupiire, milledes punkt 5 järgi peakoosoleku ülesandeks on juhatuse tegevuse peale kassaliikmete ja ettevõtete haldajate poolt esitatud kaebuste läbivaatamine.

TTS § 357 järgi on haigekassa juhatuse ülesandeks haigekassa asjade otsene valitsemine. Muuseas on tema kohuseks kassaliikmete haiguste ja põdemiste kestuse kindlakstegemine ja neile abiraha määramine.

Haigekassal kui juriidilise isiku õigustega asutusel on alati õigus keelduda üksikuil juhtumeil toetusrahade määramisest või mõne muu kulutuse tegemisest, kui ta leiab, et on tegemist liialdatud või õigustamatute nõudmistega, ilma et sellest saaks järeldebada, nagu oleks haigekassa seaduslikust korrast kõrvale kaldunud, mis õigustaks kindlustusametit kui järelevalveasutust haigekassa juhatust süüdistama seaduse või põhikirja rikkumises ja haigekassale korraldusi tegema TTS § 365 juhatusel.

Kui seaduses ja põhikirjas on ette nähtud riivatud õiguste jaluleseadmise kord (TTS § 358 juhatusel haigek. juhatuse otsuste peale tuleb edasikaebus esitada volinike peakoosolekule; § 352 juhatusel volinike peakoosoleku otsuste peale tuleb edasikaebus esitada kindlustusametile jne.), siis ei saa niisuguste õiguste riivamise juhtumeid (kassaliikmele toetusraha või muude sammete mittemaksmine) lugeda seaduse ja põhikirja rikkumiseks, kuna siin on olemas kahjukannataja pool (haigekassa või kassaliige), kes on huvitatud õiguse jaluleseadmisest. Kindlustusametil tuleb niisugustes olukordades küsimusi lahendada ainult TTS

§ 352 juhatusel, s. o., kui on esitatud kaebus hk. volinike peakoosoleku otsuse vastu.

Leiab mõni kassaliige, et haigekassa juhatus ei rahulda tema õigustatud ja põhjendatud nõudmisi, siis teeb haigekassa seisukohalt lõppotsuse igal konkreetsetel juhtumil haigekassa volinike peakoosolek, milleks ongi TTS § 358 nõue, et juhatuse otsuste peale võib edasi kaevata haigekassa peakoosolekule.

See nõue on seadusandja poolt mõeldud eriti ka veel selles mõttes, et kassaliikmete volinikud peakoosoleku kaudu oleksid alati teadlikud haigekassa tegevuses esile tulnud kõigist võimalikest puudustest ja iseäraldustest, mis võimaldab neil tegeliku elu nõuete kohaselt haigekassa tegevust korraldada ja vajalisi täiendusi ja muudatusi ette võtta vastavate määruste ja normide kehtimapaneku kaudu. Samuti saavad volinikud teadlikuks ja seisukohta võtta juhatuse teguvõime kohta.

Volinike peakoosolekust mööda minnes järelevalve korras väljamaksu korralduste te-

gemist haigekassale ei õigusta ka riigikohtu adm.-osak. toimetuses nr. 953 III — 1932. a. ettetoodud motiivid, millele püüab tugineda oma ettepanekus kindlustusameti aruandja — tööinspektor. Riigikohtu neis motiivides öeldakse muuseas, et „ekslik on kaebaja (s. o. haigekassa — V. L.) väide, et kinnituskogu on asja otsustanud haigekassa peakoosolekust möödaminnes, kuna kinnituskogu otsusest nähtub, et kinnituskogu on saatnud asja uueks otsustamiseks haigekassa peakoosolekule abiraha maksmise asjas“.

Ka käesoleval korral, kus kindlustusamet leidis, et Paide Ühishaigekassa juhatus pole talitanud seadusepäraselt, keeldudes Elisabeth Orasele toetusraha maksmisest 28. augustist kuni 10. oktoobrini 1935. a., oleks tulnud asi anda uueks otsustamiseks Paide Ühishaigekassa volinike peakoosolekule.

Kuna seda tehtud ei ole, siis on rikutud tööstusliku töö seaduse norme, mispärast kindlustusameti otsus tuleks tühistada ja see temale tagasi saata uueks otsustamiseks.

Haigekassa juhatuse otsuste peale kaebamise korras

valitseb praegu tegelikus elus mitmekesidus: ühed kassaosalised esitavad kaebused peakoosolekule, teised tööinspektorile; kaebusi arutab ka kindlustusamet jne.

TTS § 358 järgi võib juhatuse otsuste peale kaevata peakoosolekule. § 352 annab kassaosalisile õiguse peakoosoleku otsuste peale kaevata — kindlustusametile. Et kassaosalised võiksid juhatuse otsuste peale kindlustusametile kaebuse esitada, seda võimalust TTS ette ei näe.

Et kassaosalised ja ettevõtjad võivad haigekassa juhatuse otsuste peale edasi kaevata peakoosolekule, mitte aga kindlustusametile, seda näitab ka normaalpõhikiri ja selle kohta autoriteetide (Paikin j. t.) poolt antud seletused, aga ka Eestis registreeritud haigekassade põhikirjad.

Kui tegelikus elus teisiti talitatakse, siis ei vasta see seadusele ega põhikirjale.

Haigekassad ja kirjanduse levitamine.

Haigekassade põhikirjad loetelevad, et haigekassa võib oma sihtide saavutamiseks korraldada avalikke loenguid aineist, mis käsitavad haigekassade tegevust kas otse või kaudselt (tööliste kindlustamine, tervishoid, eriti ühiskondlik ja tööstuslik, haigete ravimine jne.); kirjastada ajakirju ja muid trükitöid ülalnimetatud küsimuste käsitlemiseks; leppida kokku mitmesuguste asutustega kultuurilise valgustuse töö edendamiseks; tegevuse ühtlustamiseks teiste haigekassadega teha igasuguseid kokkuleppeid, kaasa arvatud vastastikune kindlustamine, haigekassade liitude asutamine ja nendest osavõtmine.

Nagu neist põhikirja väljavõttest nähtub, võib haigekassa kirjastada ajakirju kas üksikult või koos teistega. Seda teevad ka need haigekassad, kes teatud ülesandeiks on liitunud ja kes koos teistega annavad välja liidu sotsiaalpoliitilist ajakirja „Töö ja Tervis“. Igal haigekassal on õigus oma sihtide saavutamiseks mitte ainult korraldada loenguid ja kirjastada ajakirju, vaid ka vastavat kirjandust levitada. Kuidas haigekassa loenguid korraldab ja vastavat kirjandust levitab, kas maksu eest või hinnata, see on iga haigekassa omavalitsuse enese määrata ja selles suhtes ei ole haigekassade tegevuse kestusel,

kuni 1936. aastani, 24 aasta jooksul, mingit kindlustusameti ega kindlustuskogu otsust tehtud, haigekassad on seni hinnata kirjandust, ka „Tööd ja Tervist“, viimast 11 aastat, levitanud.

Kui mõni haigekassa levitab hinnata volinike keskel „Tööd ja Tervist“, siis on see juba põhjendatud sellega, esiteks, et kõigile liikmeile hinnata kuukirja andmine teeks suuremaid kulusid, mida haigekassa kanda ei taha; teiseks, volinikud kui küsimuste otsustajad peakoosolekul, peavad sotsiaalkindlustuse, töökaitse ja töötervishoiu küsimustega kursis olema; kolmandaks, volinikud võivad informeerida ka neid, kes neid on valinud.

Juba vene ajal, enne maailmasõda, kus puudus haigekassadel veel omavalitsus, ei teatud neile takistusi hinnata kirjanduse levitamisel. Ka tol ajal ilmus haigekassade kuu-kiri, mida ka hinnata levitati, samuti levitati hinnata brošüüre, lendlehti jne.

Haigekassade eesmärkide taotlemise seisukohalt on väga suur tähtsus ka loenguil ja kirjandusel, millega tehakse tarvilist kultuuritööd kassaosaliste keskel. Edaspidi tuleb haigekassadel neile küsimustele pöörda senisest suuremat tähelepanu.

Karistusi töötulide lahendamise seaduse järgi.

Kriminaalseadustiku muutmise ja täiendamise seaduses (R. T. 29 — 1936) on:

§ 349³. Töandjat, kes süüdlane selles, et ta majanduslikkudest huvidest tekkinud kollektiivsest töötulist seaduses ettenähtud tähtajal ei teatanud tööinspektorile, karistatakse: arestiga mitte üle ühe kuu või rahatrahviga mitte üle saja krooni.

Sama karistuse alla langevad töölised esinadajad, kes ei teatanud tööandjale algavast streigist seaduses ettenähtud tähtajal.

§ 349⁴. Töandjat, kes muutis töolistega

sõlmitud kokkuleppeta sotsiaalministri poolt kinnitatud töötüli lahendamise komisjoni otsuses väljendatud tööliste töötingimusi otsuse maksvuse ajal, karistatakse: arestiga mitte üle kolme kuu.

Sama karistuse alla langeb isik, kes süüdlane selles, et ta õhutas streigile töölisi, kelle töötüli lahendamisele oli asunud töötüli lahendamise komisjon, selle komisjoni tegutsemise ajal, või töölisi, kelle kohta on maksev sotsiaalministri poolt kinnitatud töötülide lahendamise komisjoni otsus, selle otsuse maksvuse ajal.

Kindlustusameti otsuseid.

Protokoll. 2. jaosk. tööinspektori ringkonna kinnitusameti 23. juulil 1936. a. koosolekult.

Hiiu-Kärdla Kalevivabriku haigekassa volinike peakoosoleku 29. III 1936. a. protokoll ja 1935. a. aruande läbivaatamine.

Aruandja 2. jsk. tööinspektor kannab ette, et esitatud 1935. a. aruandes leidub rida eksimisi RT 12—1934. a. art. 80 all kuulutatud kindlustusnõukogu juhiste vastu. Nimelt nähtub aruandest (tab. 1. ja 3. vaatusel), et teenijate palgakade arvel on 50 kr. kulutatud üle eelarve, millise kulu kohta 27. oktoobril 1935. a. ei olnud ette nähtud vastavat summat. Ka on lahukumine tegevuskapitali arve seisus 31. det. 1935. a. tabeli 2 ja tabeli 3 järgi: viimases tähendatud saldod Kr. 2604.47 ja Kr. 2139.59 ei ole näidatud tabelis 2 tegevuskapitali arvel, vaid üleminevate summade arvel. Samuti on kulutatud kinnisvara soetamiseks 1934. a. tegevuskapitali ülejääk Kr. 2604.47, mida oleks pidanud juhiste kohaselt hoidma alles kuni aasta lõpuni (juh. tab. 3 j. p. 6) ja siis kandma tagavarakapitali arvele (juh. tab. 3 j. p. 14), nagu seda nõuab TTS § 332 p. 2 eeskiri.

Revideerimise algtist 15.—16. juulist 1936. a. nähtub, et haigekassa juhatus on ekslikult käsitlenud TTS § 311 eeskirju kassaliikmeile abiraha maksmise tähtaegade kohta (pp. 1 ja 2) ja et juhatus on toimetanud väljamaksmisi puudulike dokumentide alusel (pp. 3, 5 ja 6). Ka on haigekassa toimetanud väljamakse, nagu apteegi juhataja liikmemaksu (Kr. 10) ja registreerimismaksu (Kr. 2) õiendamisi rohuteadlaste kojale, missugused kulud on kohustatud kandma rohuteadlaste koja liige — apteegi juhataja — isiklikult, mitte aga haigekassa (p. 6). Ka on kassa dokumentide hulgas endise apteegi juhataja allkiri Kr. 20.— summas vahetusraha saamises, olgugi et endine juhataja E. Puusepp on ametist lahkunud (rev. akt p. 9). Ka on puudulikud arved, mis tõendavad ehitatava hoonega seotud kulusid (rev. akt p. 4.), ja apteegis puuduvad raamatud kassa läbikäigu ja samuti kauba (rohude, käsilkauba ja laboratoriumi) läbikäigu arvestamiseks (rev. akt p. 7). Tuleks nõuda: 1. aruandes leiduvate puuduste kõrvaldamist hiljemalt 31. detsembriks 1936. a., 2. ehitatava majaga seotud kulude kohta üksikasjalise kulude aruande koostamist, 3. apteegis kassa- ja kaubaraamatu sisse-

seadmist alates 1. jaan. 1936. a., 4. aluseta rohuteadlaste kojale tasutud Kr. 12 tagasiõudmist endiselt apteegi juhatajalt ja 5. teiste tööinspektori ettekandes tähendatud puuduste kõrvaldamist hiljemalt 1. septembriks 1936. a. — Aruanne 1935. a. eest esitatud kujul kinnitada ja 29. märtsi s. a. peakoosoleku protokoll võtta teadmiseks.

Kindlustusamet, ära kuulanud aruandja ettekande ning käsitelles TTS § 365 ja kindlustusameti seaduse § 13 I osa pp. 13, 14 ja 16 eeskirju, otsustas:

1) Hiiu-Kärdla Kalevivabriku haigekassa juhatusel ette panna hiljemalt 31. detsembriks 1936. a. kõrvaldada arvepidamises ilmnenud puudused, seada sisse apteegi kassa- ja kaubaraamat ja koostada üksikasjaline kokkuvõtte ehitatava hoone peale kulutatud materiaali ja tööjõu kohta ja hiljemalt 1. septembriks 1936. a. kõrvaldada teised aruandja ettekandes tähendatud puudused asjaajamises.

2) Hiiu-Kärdla Kalevivabriku haigekassa 1935. a. aruanne kinnitada esitatud kujul ja peakoosoleku protokoll 29. märtsist 1936. a. võtta teadmiseks. Aruande juure lisatud surmaleht saata riigi statistikabüroole.

Haigekassade tegevusest.

Paide ühishaigekassa peakoosolekul

7. juunil s. a. ettekantud aruandest nähtub, et 1935. a. tegevus on lõpnuv puudujäägiga. Mõnes käitis on raskete tööolude tagajärjel haigestumisi väga palju. Teistes on jälle palgad tõeliselt, tihti peale ka varjamise teel, sedavõrd madalad, et haigekassamaks minimaalsete kulutuste juures ei suuda katta väljaminekuid. Pealeselle tuleb haigekassal katta isegi osa tööõnnetuste vastu kindlustamise kulusid — vigasaanuste ravikulud jne.

Peakoosolek võttis vastu otsuse, milles ta peab soovivataks, et kehtiv seadus, mille järgi puudujäägi arahoidmiseks peab peamiselt abiandmise norme vähendama, tuleks teha elastilisemaks ja anda võimalus tõsta makse seal, kus on alatiselt ülekulutusi, et nende all ei kannataks teised, kus ei ole ülekulutusi, ning kõrvaldada asjaolud, mis annavad võimaluse õigustamata saada haigekassa arvel ravi. Ka ravimaksu määr ja vahetõrge kindlustusühingutega tuleks seada elunõudeile vastavamale ja õiglasemale alusele.

1935. a. aruanne kinnitati.

1936. a. ei ole haigekassa olukord parane- nud, ravikulud on suured.

Arutades riigi majandusnõukogu seisukoha TTS § 260 ja § 266 muutmise asjus võeti vastu otsus:

Kehtiva seaduse järgi omandab kassaliige abisaamise õigused tööle astumise momendist, ilma ooteajata. See annab võimaluse töölisi haigekassa eest varjata, mida ka tehakse ja haigestumise korral neid tööle võeti- kuks kirjutatakse, kas haigestumise päevast alates või mõne päeva võrra va- rem. M. Punga esildus võtaks haigekas- sadelt nõude õiguse ühe aasta jooksul ja an- naks sellega veel suuremat tõuget varjamis- tele, kuna ei haigekassad ega ka tööinspekt- sioon ei suuda iga aasta kõiki käitisi kontrol- lida. Kuritegude tagajärjel telkinud kahjude selgitamiseks peab ikkagi küllaldane aeg an- tama. Paide ühishaigekassa peakoosolek pro- testeerib kõige valjemalt selle ebaeetilise esil- duse maksmapaneku vastu, samuti ka selle vastu, et sundusliku kindlustuse alt arvataks välja need, kes saavad vähimalt 200 kr. kuus.

Koosolek pidas ka soovitavaks, et volinike volitus oleks pikemaajaline, 3 aastat.

Põhikirja § 72 otsustatakse muuta järg- miselt: „Peakooosolekule ilmunud volinikele, kelle teemistukoht asub vähemalt 10 km ära- peetava peakoosoleku asukohast eemal, mak- setakse sõiduraha, arvestades vahemaad otse- mas sihis, postijaama ühe hobuse taksi järgi.“

Juhatusse valiti: H. Luik, N. Rosen- stein, P. Arme, A. Jaksi ja J. Aljas. Kan- didaatideks: R. Nugis, J. Saarman, A. Pöld- maa, H. Tippi ja O. Rodendau.

Revisjonikomisjoni valiti: J. Piiber, O. Seppel ja A. Holstein, kandidaatideks A. Petron, A. Kallas ja K. Valdes.

Vaadati läbi ja otsustati mõningad kassa- liikmete kaebused.

Võru-Petseri üldhaigekassa aruanne

näitab, et 1935. a. algas raskest olukorras. 1934. a. jättis pärandusena 9935 kr. 18 snt. puudujääki ravikapitali arvel, mis teeb välja 102,57% kogu ravikapitali tuludest samal aastal. Tagavararakapitalist tuli võtta 267 kr. 23 snt. 1935. a. näitas ravikapital järjest suurenevaid ülekulutusi: jaanuaris 84,35%, veebruaris 97,27%, märtsis 167,69%, aprillis 193,39%. Ülekulutused tekkisid rohkest arsti- mite tarvitamisest, ka kirjutas üks arstidest kassaliikmeile massiliselt piiritust, ehkki kompressideks, siiski segatuna säärase ai- netega, mis piirituse muutsid kõlbmatuks kompressideks, aga kõlvuliseks joomiseks. Selle arstiga lõpetati leping 1. apr. 1935. a.

Ka piirati 1. maist 1935. a. alates arsti- rohtude apteegist väljaandmist seega, et arsti- mi hind tuleb apteegile tasuda kviitungi vastu, mille järgi haigekassa tasub kulud abiõiguslikule enesele.

Selle tulemusena rohukulud langesid kuus umbes 65%.

Kindlustusamet tühistas selle otsuse. 15. dets. 1935. a. peakooosolek otsustas arstimite andmise korra jätta endiseks, see on — ko- hemaksetava raha eest.

1934. a. kulutati rohtude peale 8700 kr., kassaliikmeid oli 1047.

1935. a. kulutati 5822 kr. 74 s., kuna kas- saliidmeid oli 1144.

1934. a. suri 13, 1935. a. — 5 liiget.

1935. a. lõpuks oli tegevuskapitali arvel ülejääk 10.128 kr. 21 snt., tagavararakapitali arvati 1162 kr. 29 senti.

Kui siit maha arvata ravikapitali puudu- jääk, siis on tagavararakapital tõusnud 4590 kr. 47 s. võrra.

Tagavararakapitali oli 31. dets. 1935. a. 5411 kr. 76 s.

Aruandeaasta andis ülejääki 3428 kr. 37 s. Tegevuskapitali tulused oli 1935. aastal 21.173 kr. 27 s., sellest liikmemaksu kassa- osalisilt 9946 kr. 95 s. ja ettevõtjate juure- maksu 9946 kr. 73 s.

Toetusrahadeks kassaliikmeile läks kõi- gest 2668 kr. 57 s., toetuseks perekonnaliik- meile 159 kr. 65 s., perekonnaliikmete ravi- miseks 1480 kr. 10 s. Valitsemise kulud olid 5471 kr. 86 s.

Ravikapitalil oli kulusid 16.773 kr. 33 s., maksust tuli ainult 9946 kr. 82 s., muud tul- lud 126 kr. 67 s., muu osa kaeti: tegevuskap- italist 6030 kr. 16 s. ja tagavararakapitalist 669 kr. 68 senti.

Arstidele tasuks ja sõidukuludeks läks 5374 kr. 29 s., ambulantsidele 959 kr. 68 s., hammaste raviks 695 kr. 65 s., massaažiks 10 kr., ravi kuludeks haiglais 3164 kr. 95 s., arstirohtude kuluks 5822 kr. 74 s., ravivahen- dite muretsemiseks 71 kr. 65 s., muudeks ku- ludeks 27 kr. 39 s.

Kassa kontoris oli 3 teenijat, pealeselle 1 kindlapalgaline arst ja 1 teenija.

Leping oli 29 arstiga, 4 hambaarstiga, 2 ämmaemandaga, 1 masseerijaga, 11 haiglaga ja 20 apteegiga.

Arstivisiite oli: arsti juures 5119 kassa- liiget ja 432 perekonnaliiget, haige juures kodus 207 k.-l. ja 161 p.-l., ambulatooriumis 861 k.-l. ja 101 p.-l.

Retseptide arv oli 6675 k.-l. ja 614 p.-l. Väljatõmmatud hambaid 66, plommituid 279.

Haiglais raviti 60 k.-l. 1039 päeva ja 1 p.-l. 13 päeva. Pealeselle oli 1 sünnitus 10 päevaga.

Pealeselle oli 477 analüüsijuhtu ja 306 eriraviseanssi.

Sündis lapsi 146 kassaliikme kohta ai- nult 2, tööliste naistel 8.

Haigustest on esirinnas vigastused ja haigused, mis on tekitatud töö juu- res (haavad, põrutused, venitused, väanami- sed jne.) — 145 juhtu 2607 kaotatud töö- päevaga, kuna üldine haigusjuhtumite arv oli 377, kaotatud tööpäevi 6405.

Nakkushaigusi oli 34 juhtu, vähjatõbe ja teisi kasvaja- ja 11, reumaatilisi, toitumuse, sisesekreetsiooni j. t. üldisi haigusi 18, kroo- nilisi mürgitusi 2, närvkonna ja meelteelundite haigusi 30, vereringeelundite haigusi 8, hing- gamiselundkonna haigusi 28, seedimiselund- konna haigusi 51, kuse- ja suguelundkonna haigusi 8, raseduse, sünnituse ja lapsevoodi haigusi 3, naha- ja rakukoehaigusi 36, luu- ja liikumiselundite haigusi 4 juhtumit.

Nagu siit võib järeldada, on Võru-Petseri

haigekassa piirkonna töökaitse ja töötervishoid, samuti õnnetuste ärahoidmise vahendid ja järelevalve väga puudulikud, muidu ei oleks õnnetusjuhtumite arv nii suur.

Haigekassa tulud kulutatakse peamiselt kassaliikmete ravimiseks, kuna toetusrahad ja perekondade abistamine võrdlemisi tagasihoidlikke summades nõuavad. Kui kassal tulud on 21.173 kr. 27 s. ja sellest läheb haigekassa peaaülesandeks — kassaliikmete toetamiseks — ainult 2668 kr. 57 s., perekonnaliikmete toetamiseks 1639 kr. 75 s., siis ei ole seisukord normaalne.

15 aastat ühishaigekassa teenistuses.

16. juulil võis Natalie Palm vaadata tagasi oma 15-aastasele tegevusele Pärnu ühishaigekassas. Kohusetruu ja hoolsa ametnikuna ning

EHL teateid.

— Haigekassategelaste päeva (nõupidamise) ajaks määras EHL juhatus laup., 12. ja pühap., 13. sept. Nõupidamised peetakse Tallinnas päevakorraga, mis on koostamisel ja haigekassadele kätte saadetakse.

— Retseptide ärakirjade haigekassadele väljaandmise asjus on EHL pöördunud uuesti vastava ametiasutuse poole.

— Ametnike haigekassa alt väljaarvamise asjus on EHL oma seisukoha ametiasutustele teatavaks teinud.

— Haigekassa võlgade sissenõudmise tähtsaja 1 aastaga piiramise vastu on EHL oma seisukohad avaldanud.

— Käitiste haigekassa alla arvamise lihtsustamise küsimus on EHL poolt algatatud. EHL arvab, et inspektoreile tuleks õigus anda käitisi haigekassa alla arvata ilma kindlustusameti eelotsuseta. Praegune kord on liiga pikaldane, mille tulemusena sageli ajutise iseloomuga käitised lõpetavad oma tegevuse enne kui nende töölisi suudetakse haiguste vastu kindlustada.

— Haigekassade kohta ajaloolisi andmeid on seni saanud vaid osa haigekassasid. Seda tuleb ka teistel teha.

— „Töö ja Tervise“ levitamist, tellimiste vastuvõtmist, tuleb haigekassa tegelasil jätkata. Tellida võib kuni aasta lõpuni igast kuust alates.

— O. Vahtra „Töölise haiguste vastu kindlustamise seadust“ on veel EHLi büroost saada. Hind 1 kr., haigekassadele 75 senti. Hulgaviisi 50 senti. Seadusega peaksid tutvuma kõik, kel haigekassaga on tegemist.

Sotsiaalkindlustus.

— Riikliku sotsiaalkindlustuse eelarve SSSR-is oli 1927. a. 800 miljonit rbl., tänava 8 miljardit rbl. Kindlustusmaksu tasuvad käitised ja asutused. Töölised on kindlustatud haiguse, invaliidisuse ja vanaduse vastu. Eri- list rõhku pannakse ka profilaktikale või haiguste ärahoidmisele. Selleks on asutatud puhkekodude, sanatooriumide ja kuurortide võrk Krimmis, Kaukaasias ja tööstuskeskuste ümbruses on viimaseil aastail ehitatud sadasid uusi sanatooriume.

vastutuleliku ja lahke inimesena on juubilar võitnud kõikide oma kaasteenijate poolehoiu ja sõpruse ning rohkearvulise klientuuri rahulolu. Tähtpäeva puhul õnniteldi juubilari ta kaastöötajad, soovides talle jõudu ja tervist edasiseks tööks.

— Haigekassa sai uue juhatuse. Pühapäeval kell 12 p. peeti Kuressaares ühishaigekassa volinike peakoosolek. 28 volinikust oli ilmunud koosolekule 12 volinikku. Kinnitati 1935. a. aruanne ja võeti vastu uus üldmäärustik. Juhatusse valiti Al. Nellis, Karl Pöder, Ed. Punab, Joh. Nellis ja Leo Kõiv; juhatuse asemeiks V. Sepp, V. Niit, K. Paukson, J. Kirik ja A. Eering. Revisjonikomisjon jäi valimata, kuna peakoosolekule oli ilmunud nii vähesel määral volinikke, et ei leidunud tarvilisi kandidaate. „Meie Maa“.

Ravi on kõigile töölisele tasuta. Eri- list tähelepanu pöördakse ka dieetilisele toitlustamisele ja teiste ravimisvahenditele. Laste tarvis on — piimaköögid, söimed, lasteaiad ja mänguplatsid, laste sanatooriumid ja kolooniad.

Nende vahendite tulemusena väheneb haigestumine, traumatism ja surevus. Traumatism, vigastuste arv, on mõnel tööalal vähenenud 40—50 prots. Haigestumiste ja vigastuste arvu vähenemine omakorda vähendab töövõimetust, invaliidisust.

— Vanaduse ja invaliidisuse vastu, leskede ja vaestelaste kindlustamist, haiguskindlustuse laiendamist on arutanud Pärnu töölised oma koosolekul ja volitanud töölisühingut, et see need seisukohad teeks valitsusele teatavaks.

Töökaitse.

— Tööõnnetusi on tänava rohkesti. Nähtavasti on õnnetuste ärahoidmise vahendid väga puudulikud ega täideta vastavaid eeskirju.

Töötasu.

— Töötülide sundlahendamise seadus Kreekas pandi maksma. Streigid keeldi sel ajal, kui töötüli arutab vahet kohus. Kutseühingud korraldasid 30. juulil selle seaduse vastu, mis dekreedina maksma pandi, üle maa streigi. Nad nõuavad selle seaduse kaotamist, samuti suletud kutseorganisatsioonide avamist. Sulebi mõned töölise organisatsioonid, näiteks riigiteenijate kutseühing.

— Töötasu pärast oli Saksamaal juulikuus põllutöölise streike, hoolimata raskest surveajast. Hitleri režiimi ajal on Saksamaal üldse töölise, eriti põllutöölise, töötasu tunduvalt langenud ja töötingimused raske- maks muutunud.

Et saada suurmaapidajale odavat tööjõudu, on loodud töölaagreid. Näiteks tütarlaste laagris õpetatakse neid 8 nädalat põllutöös. Laagrid on mõnes mõisas. Peale laagritöö peavad noored töötama põllumajanduses vähimalt 10—12 kuud. Säärased sundtöö abil halvendatakse põllutöölise töötingimusi ja see tekitab töölise keskel rahulolematust.

— Põlevkivitöölise palgaolude paranda-

mise nõudmine anti töötulide lahendamise komisjoni.

— Prantsuse põllutöölise töötasu tõsteti, tööpäeva lühendati ja tunnistati põllutöölise kutsuühingute õigusi. Kokkulepe sobitati valitsuse kaasabil.

— Töötasu N. Vene vabrikuis on tunduvalt tõusnud. Nii on näiteks Stalini autovabrikus töötasu kahe aasta jooksul suurenenud 53, tehases „Sirp ja Vasar“ 60 prots. Stalini autovabriku töölised tarvitasid 1936. a. aprillikuus liha kaks korda enam kui 1934. a., rasva 25, mune 8, taimerasva 10 ja makarone 7 korda enam kui kaks aastat varem. Sama toiduainete tarvitamise tõusu näitavad ka teised tehased. Ka on kasvanud väljaminekud riideile ja saabastele, võrreldes 1934. a., 2,3 korda. Kultuuriliseks ja hariduslikuks otstarbeks kulutavad töölised tänava 75% enam kui mullu.

— Palgavõitlusi Soomes ootavad ajalehed. Palgad on jäänud püsima madalpinnale, elukallidus aga tõuseb. „Vaba Maa“ hindab olukorda nii: „Nüüdne võitlusväli näib maalt ära nihkunud olevat linna. Maamees on rahuldatusena kõrvale jäänud, selle asemel on aga linnamehed üksteise vastu seismas: tööandja töövõtja vastu, kodanlane palgalise vastu. See näib majanduskriisi viimane järk olevat, kus võitlus käib selle pärast, et tõus leviks tööstusettevõttele ka rahvahulkade elatistase-mele.“

Korteriküsimus.

— Keldrikortereid pealinnas ehitatakse juure. Tallinna ehituste järelevalvet iseloomustab seegi asjaolu, et 1935. a. toimetatud 221 puuelamu revideerimisel selgus peale teiste puuduste, et keldrikordadele on ehitatud 57 elukorteri, mis pole lubatud ehitusseadusega ega ka linna ehitismäärustega.

Tervishoidlikel ja ehitustehnilistel põhjustel algatas teedeministerium kolmekordsetes puumajades keldrikorterite sulgemise, mille vastu on aga hinnavalitsus.

Noorte ja naiste kaitse.

— Noorte tütarlaste ekspluateerimist majateenijate nime all piirati Hiinas. Säärased majateenijaid kutsuti mui-tsai. Nad vabastatakse ja saadetakse vanemate juure; kui need last kasvata da ei jõua, võtab avalik hoolkanne lapsed oma korraldusse.

— Naistele tervisevastaste tööalade kohta Poolas anti uued määrused.

— Alaealiste tööjõu kasutamist Poolas tervisevastastel töödel piirati.

— Noorte öötöö Rootsis kaotati.

— Praktikante igasugusel tööel peetakse nüüd õige rohkesti, eriti kantseleides, büroodes ja ärides. Praktikandid on harilikult palgata tööjõuks. Mõned koolid ei anna oma õpilasile lõputunnistust muidu kui nad on teatud aja äris või ettevõttes töötanud, näiteks kommerts-gümnaasium ja kaubanduskool. Lapsed peavad enne viimast aastat, kus puhkus ära kuluks, suvel töötama. Ärid kasutavad neid selleks, et asendada suvepuhkusele minejaid ja et aasta kestes kogunenud šablooniline töö ära teha.

Praktikantide töö on harilikult üksluine. Õigupoolest peaks praktikante kõigi töödega tutvustatama, kuid tegelikult seda ei tehta: praktikandil nõutakse tööd.

Kahtlemata säärane praktikantide süsteem vähendab ärikulusid ja suurendab tööpuudust. Äri- ja kontoriteenijate, eriti just äriteenijate, palgad on väga madalad.

Õigem oleks, kui koolilastelt ei nõutaks koolivaheajal tööd, vaid neil lastaks puhata. See oleks tervem ja otstarbekam.

— Kehvade inimeste lapsed argu tikkugu gümnaasiumi. Eestis oli 6-aastane koolikohustus, ühtluskool, lapsed pääsivad algkooli lõpetades gümnaasiumi. N. Kann, olles haridusministriks, kaotas 6-aastase koolikohustuse ja ühtluskooli, loodi keskkool jne. Nüüd on jälle koolireform päevakorras. Sel puhul arvustab N. Kann uut reformikava „Pvl.“, kus ta peab vastuvõtmatuks 3-klassiliste keskkoolide uut tunnukava. Ta kirjutab: „See tunnukava lööb 3-klassiliste keskkoolide lõpetajaile gümnaasiumi ukseid nina eest kinni. Miks? Kolmeklassiliste keskkoolide projekt sel kujul, nagu ta on esitatud, on vana tuttav projekt. See on koolinõuniku Langu realkooli projekt veidi muudetud kujul, mis endise haridusministri Kuke poolt esitati tolaeagsele K. Pätsi valitsusele vastuvõtmiseks. Sel korral kirjutati ja räägiti, et see on endine linnakool saksa nimetusega „realkool“. Temaga taheti kätte saada seda, et kehvade inimeste lapsed ei tikkuks gümnaasiumi ega võtaks jõukamate inimeste lastelt kohti eest ära. Langu ja Kuke realkool ei leidnud poolehoidu seltskonnas, ei leidnud poolehoidu ka tolaeagse riigivanema K. Pätsi ja tema valitsuse liikmete enamuse poolt, ja see õnnetu projekt maeti maha.

Nüüd on ta uuesti päevavalgele kerkinud...“

Meie arvates vastab eesti rahvale see koolikorraldus, mis oli enne N. Kannu „reformi“: 6-aastane algkooli koolikohustus, mis tuleb välja arendada 8-aastaseks, ühtluskool, algkoolist 4-klassilisse gümnaasiumi pääsmise võimalusega.

— Laste suvekoolia tervisevastastes ruumides. Tervishoiu direktor dr. A. Mõttus käis hiljuti vaatamas Loksa laste suvekooli, mis on ministeeriumi ülalpidamisel. Koolias on üle 80 lapse. Leiti, et Loksa koolia ümbrus ja ruumid ei sobi suvekooliaks, kuna ruumid on tervishoiuvastases seisukorras ning hoone ümbrus on lage ja avatud tuultele ning maantee tolmule. Koolias oli ka haigestunud lapsi, isegi sarlakikahtlaste tundemärkidega.

Küsida tuleb, miks ei vaadatud Loksa koolimaja ja ümbrust enne suvekoolia sinna asetamist. Peale direktori on Eestis selleks ka rida inspektoreid. Laste suvekoolias peaksid lapsed kosuma ja tervenema, kui aga lapsed asetatakse tervishoiuvastastes tingimustesse, siis võib kolooniasse paigutamine anda otse vastupidiseid tagajärgi.

Tööpuudus.

— Hooajalist tööpuuduse vastu kindlustamiseks Belgias anti uus seadus.

— Tööpuuduse vastu kindlustamist Inglismaal täiendatakse äriteenijate ja vaimutööliste kindlustamisega.

— Tööpuuduse vastu kindlustatud Poolas oli 1930. a. — 931.901 ja 1934. a. — 769.227 töolist. Toetust said 1930. a. — 106.425 ja 1934. a. 47.091. Toetuse suurus oli 1930. a. 10,00 zloty ja 1934. a. 8,34 zl.

— Tööpuudus Austraalias näitab langust. Töölised on tööpuuduse vastu kindlustatud, korraldati ka avalikke töid.

— Töötuid Soomes oli ametlikult 1932. a. 63.972, 1935. a. 13.362.

— Tööpuudus Austria noorte keskel püsib endiselt.

— Avalikud tööd Daanis ja Rootsis. 1936. a. märtsikuus esitasid kolm Daani ja kolm Rootsi ehitusettevõtet Daani ja Rootsi ministriteeriumidele avalike tööde kava, mille järgi tuleb ehitada kolm autoteed, pikkusega 556 km, üks suur sild üle Sundi Malmö ja Kopenhaageni vahele ja üle Suure-Belti. Selle programmi teostamine nõuaks 628 miljonit krooni ja annaks 12.000 tööliselisele tööd 10 aastaks.

Tööaeg.

— Pagarite öötöö keelu seaduse muutmist Eestis nõuavad ettevõtjad, tehes selleks oma koosolekul ja ajakirjanduses kihutustööd. Pagarite öötöö keelu seaduse aluseks on rahvusvaheline konventsioon, mis väga paljudes riikides on ratifitseeritud ja seadusega ellu viidud. Eestis ei ole praegu võimalik pagarite öötöö keelu seadust ettevõtjate soovide kohaselt muuta, kui ei taheta ratifitseeritud rahvusvahelist konventsiooni rikkuda.

Soomes on pagarite öötöö keelu seadus maksev, kuid seal ei tehta selle vastu mingit kihutustööd.

— 40-tunniline töönael Belgia diamanditööstuses pannakse maksma tuleval aastal. Tänavu töötatakse 44 tundi nädalas.

— Ületunnitöid Prantsuse tööstuses on hakatud keelama.

— 8-tunniline tööpäev Prantsuse suhkrubabrikuis teostatakse.

— 8-tunniline tööpäev Prantsuse jõuvankrite juhtidele sai seadusliku aluse.

— 40-tunniline töönael on Inglismaal päevakorras. Algatajaks on rahvusvaheline kutseühingute keskkliit. Tööaega lühendatakse paljudes käitistes.

— Leiva- ja pagaritööstuses Itaalias normeeriti tööaega 40 tunniga nädalas.

— Tööajaks Itaalia pankades määrati: bürootöö kella 8½—12½ ja kl. 15—18½, see on — 7½ t. Pank on avatud kella 9—12½ ja kella 15—16. Laupäeval kestab bürootöö kella 8½—13 ja pank on avatud kella 9—12.

— 30-tunnist töönaelat Kanadas pooldas tööstuse- ja töökongress. Lühendatud töönael eest maksetaks täispalk. Kongress loodab ka, et üldiselt 40-tunniline töönael leiab teostamist.

— Trükitöölise tööajaks Poolas on 18. veebruari 1936. a. kollektiivlepingu järgi: masinaladujail 40 ja teistel töölistel 42 tundi nädalas.

1932. a. alates oli ajaleheladujail 36-tunniline töönael.

Tööaja eest kella 21—24 maksetakse enam 20 ja kella 24—7 enam 40 protsenti.

— Ületunde Portugalis piiratakse. 1934. a. tehti ületunde 1.888.575 ja 1935. a. 1.127.406 tundi. 1934. a. oli töötuid registreeritud 29.226 ja 1935. a. 13.283, see on — ajal, kus oli rohkem töötuid, tehti enam ületunde.

— Ületunde Tšehhoslovakkias tehti 1934. a. 959.524 ja 1935. a. 318.320.

— Tööaega Ungaris lühendatakse ka neil tööaladel, kus see seni ületas 48 tundi nädalas. Trükitööstuses on töönael 36—48 tundi.

— Tööaja lühendamist P.-Ameerika Ühendriikides pooldab praegune president Roosevelt.

Mõnes ettevõttes on ellu viidud 36-tunniline töönael.

Tervishoid.

— Katseid südame elustamisega tehakse Moskva teises riiklikus arstiteaduse instituudis. Katsed on annud huvitavaid teaduslikke ja praktilisi tulemusi. N. Vene arstid, tehes katseid isoleeritud südame elustamisega, ühtlasi õpivad ta tegevuse vahekorda ja sidet muu organismiga, püüdes leida vastust küsimustele, nagu: missuguste haiguste juures võib südant elustada, mitme tunni järele võib teda uuesti tegevusse panna, kui kaua ta siis võib töötada, missuguses vanaduses võib südant uuesti elustada jne. N. Vene arstid on prof. Osinovski juhatusel teinud 71 katset, mis näitasid järgmist: mida noorem on laps, seda kergem on ta südant elustada. 80% katseist läheb korda, kui laste vanadus ei ületa 1 kuud. Kuni 6 kuuni läheb korda katseist 71%, kuni 1 aastani — 55%, kuni 2 aastani — 57%, kuni 5 aastani — 33%.

Katsed näitasid ka, et kergem on uuesti elustada nende laste südameid, kes surid kõhu- ja kopsuhaigustesse (70%), kuna sarlakeisse ja düsenteeriasse surnute südameid on raskem elustada (42—43%).

Nagu katsed näitasid, võib südant elustada veel 28 tundi pärast surma, kuid mida varem seda tehakse, seda paremad tulemused saadakse.

— Sündivus N. Venes on tänavu kolme esimese kuu jooksul kasvanud 34% võrreldes läinud aastaga. Armeenias on sündivus praegu 54,3 tuhande elaniku kohta, 1935. a. oli keskmine sündivus 41,6. Volga-äärsete sakslaste keskel tõusis sündivus kahekordseks, kuna abortide arv on tänavu kolme esimese kuu jooksul vähenenud 38%.

Sündivust tõstab tunduvalt propaganda abortide vastu.

— Südamehaav õmmeldi kinni. Odessa linnahaiglasse toodi sadamatöölise Kudilenko, kel oli sügav noaahaav südames. Haavatu oli meelemärkuseta olekus, tuiksoon ei töötanud. Arst Schwarz võttis haavatul südame rinnakastist välja ja õmbles südame haavad 40 sekundit jooksul kinni. Süda pandi ta kohale tagasi. Siis tehti Kudilenkole vereülekannet. 12 tundi pärast operatsiooni võis haavatu juba kõnelda.

— Steriliseeritud on Saksamaal juba kuni 60.000 inimest. Sigitusvõimetuks tegemist ja abielukeeldu tarvitatakse Saksamaal muuseumi ka poliitilise ja rassilise tagakiusamise otsarbel.

Steriliseerimise otstarbekuse juures kahtlevad tõsised teadusmehed ega looda sellest ka tõutervise seisukohalt kuigi suuri tulemusi, nagu seda on avaldanud ka rida nimekaid Eesti arste.

— Lapse surm ebausub läbi. Rõuges hamustas rästik J. L-i 7-a. last. Selle asemel, et pöörduda lähedal asuva arsti poole, mindi kaugel posijat otsima. Laps jäi arstiabita ja suri.

— Bakteritsiit, mille on leiutanud N. Vene teadusmees prof. B. Sbarski, on antiseptiliste omaduste poolest mõjuvam kui kõik senised tuntud desinfitseerivad vahendid. Bakteritsiidi lahus, 1 g. preparaati 5000 kuup-sm vee kohta, surmab ühe minutiga mikroorganismide vegetatiivsed kujud, teiste hulgas ka paratüüfus B bakterid, stafülokokid j. t. Lahus 1 : 10.000 mikroorganismid hukuvad viie minutiga. Toa seinte desinfitseerimine 0,1% sublimaadi ja 3% karboliidhappe lahuga hävitab 90,3% seinte normaalsest mikrofloorast. Sbarski vahend hävitab 97,8% mikrofloorast. Bakteritsiit on hinnatav ka operatsioonide juures. On küllaladne, kui kirurg peseb käsi 2—3 minutit bakteritsiidi lahuse (1 : 1000), et neid teha steriilseks 30—60 minutiks. Nii-sama kiiresti puhastab bakteritsiit ka kirurgilisi instrumente ja õmbelust.

Bakteritsiiti kasutatakse ka ravivahendina. Profilaktilise vahendina hoiab ta haavu rikkimineku eest ja kiirendab mädanevate haavade puhastamist ja paranemist.

Bakteritsiit on annud häid tulemusi ka katsetega, mida toimetati sarlaki ja difteeriidi ravimisel.

Katseid on tehtud ka naha- ja suguhaiguste ravimisel, misjuures tulemused ei olnud halvad.

Bakteritsiidiga katsetamine jätkub. Katseid SSSR arstiteaduslikes instituutides juhatavad silmapaistvad teadusmehed.

Kui arst unustab oma kutse-etiika...

Ühe Eesti ajalehe hiljutisest numbrist võisime lugeda pealkirja all „Ohvimeelne arst“ sõnumi, kuidas Leningradi Kolpino haiglasse toodud neil päevil sünnitajana keegi inseneri abikaasa, kelle tervislik olukord oli väga raske. Talle oli vaja kiires korras lisada uut verd. Sama haigla arst S. A. Litschitz, kuuldus lugu, oli nõus oma verd lubama. Temalt võeti verd ja haige elu päästeti.

Kuidas suhtub oma kutse-etiikale mõni Rakvere arst, selle iseloomustamiseks olgu toodud alljärgnev lugu.

Hiljutisel laupäeval ühes Rakvere metallitööstuses sattus smirglitükk töölele silma. Tundes, et silm on vigastada saanud, pöördus tööline haigekassasse arstimistähe saamiseks. Et haigekassa aga oli juba suletud, siis oli tööline sunnitud arsti poole pöörduma ilma haigekassa sedelita.

Arst aga keeldus arstiabi andmast, nõudes tööliselt kas haigekassa tähte või raha.

Ei aidanud tööliste palved ega lubadused tuua haigekassast täht esmaspäeval. Et töölisel polnud sel momendil anda ei üht ega teist, arst aga haige palveile vastu ei tulnud, siis ei jäänud töölisel muud üle kui rutata oma peremehe juure ja laenata sellelt palga arvel raha. Rutates uuesti silmaarsti juure oli viimane aga vahepeal kodut juba ära läinud.

Nüüd ei jäänud muud üle kui haige pöördus teise arsti, mitte-spetsialisti, poole. See andis esimest abi, kuid ei saanud võõrkeha silmast eemaldada, kuna see oli sedavõrd sügaval, et vajas silmaarsti abi. Nii jäi võõrkeha silma ka pühapäevaks, mille tagajärjel silmas tekkis põletik ja tühmus nägemisvõime.

Esmaspäeval esitas tööline haigekassale avalduse arsti teguviisi kohta, mispeale haigekassa saatis haige Tartu silmakliinikusse.

Mõned arstid ei keeldu oma verd andmast inimesele päästmiseks, meie linnas aga leidub arst, kes 75 senti (haigekassa takso) saamata jäämise kartusel jätab haige arstiabita, ja seda liati veel silmavigastuse korral!

11. VII 36. a.

V. L.

Mitmesugust.

— Ei tunta huvi töölistekojade vastu. Harjumaa teedetöölisi on 277. Töölistekojade valijameeste valimiskosolekule ilmus ainult 17. Kosolek jäi pidamata.

— Elukorterite ehituslaenu oli kuni 1. märtsini 1936. a. antud 3.917.192 kr. 80 s., sellest oli tagasi maksmata 2.861.428 kr. 78 senti. Aastas tõusevad tagasimaksud ja intressid kuni 200 tuhande kroonini.

Uue seadusega antakse tagasimaksetud summadest ehituslaenu elumajade ehitamiseks ainult riigi ja omavalitsuse ning eripõhikirjade alusel tegutsevate riigiasutuste ja ettevõtete teenistuses seisvaile kodanikele või neist koosnevaile ühinguile, kuni 50 aastaks ja intressiga 3% aastas.

— Gaasimaske elanikele ostis Inglismaa 15 milj. krooni eest. Kodanikke tutvustatakse maskide tarvitamise viisidega.

N. Venes peeti Moskvas 16. juulist alates seitsmepäevane õhu- ja gaasikaitse manööver, millest kõik kodanikud osa võtsid.

— Ühendriigid relvastuvad. Tänavu määrati erakordselt sõjaliste jõudude tugevdamiseks üle biljoni dollari. Praegune ameerika sõjavägi olevat võimetu ka üldstreigi ajal korraldama. Kindralstaabi ülem kindral Craigi arvates ei jõuaks praegu sõjavägi isegi politsei abil tööliste rahutusi maha suruda. Luuakse rahvuskart omakaitset, kadettidest, rannavalvest, politseist ja tuletõrjest. Nii on Ameerika Ühendriikide relvastumine sihitud eeskätt ta enese kodanike — tööliste — vastu.

— Teedeehitustööd katkestati 15. juulist kuni 15. augustini, et sellega võimaldada enam töökäsi põllutööle.

— Tööraamat Saksamaal on nõutav 16 tööalal.

— Piima turustamist „Võiekspordi“ poolt arvustab „Vaba Maa“: esimese valiku piima müüakse ainult liitritelises, teise valiku piima ka pooleliitritelises pudelites, Piima kättesaadavuse seisukohalt tulevat paremat piima, mi-

da toorelt võib tarvitada, müüa ka pooleliitri-
listes pudelites.

— Umbes 100 inimest upub Eestis igal aastal.

— Raskeid liiklemisõnnetusi Eestis on viimase ajal olnud. Suurelt jaolt on õnnetuse põhjuseks juhi joobnud olek.

— Juutidevastaseid rahutusi oli hiljuti Leedus.

— Inseneride ametikohtade nimestik, kus riigi- ja omavalitsuse asutustes võivad teeneda ainult insenerikoja liikmed, on vabariigi valitsuse poolt vastu võetud ja pannakse maksma.

— Keskküte Moskvast. Praegu on Moskvas juba 40 kilomeetrit keskkütte-magistraali. 1935. a. andis see 900 miljardit kalooriat soojust 13 suuremale vabrikule, 75 ettevõttele ja asutusele ja 26 suuremale elumajale.

— „Õhk on muutunud Haapsalus.“ „Rvl.“ kirjutab, et silmapaistvad Haapsalu suvitajad — direktorite jne. proud — „ei suuda endale seletada teatavat antipaatiat, mis neid sel aastal on haaranud Haapsalu vastu: „Õhk on muutunud.“ Põhjus: „Daamid, kelle viibimine on annud ilme Haapsalu suvisele seltskondlikule elule, eelistavad sel suvel vaiksmaid randu või maaelu sügavat rahu. Neid on peletanud eemale lühiajalised, odava hinnaga soodustatud suvitajad — rootslased. Ranna- ja promenaadipilt on nende, tavaliselt äriteenijate või õppinud tööliste ringkonda kuuluvate suvitajate tõttu omandanud sootu teise ilme. Siin mõjaks meie tavaline kuurortide hästirõivastanud publik lausa miljonäridena.“

Leht avaldab lootust: „Arvatakse, et Haapsalu tuleval suvel mõistab vähest kasu lühikeseajalist suvitajaist“ ...

— Tööstuse tõusust N. Venes. Moskva saapavabrikus „Pariisi kommuuna“ töötas 1924. a. 520, nüüd 6.700 töolist. 12 päevaga valmistab vabrik mitid niisama palju kui 1924. a. 12 kuuga. 1937. a. tahetakse tööliste arvu tõsta 10.000 peale. Praegu tundub töolistest puudust.

Praegu teenivad naistöölised sama palka mis meestöölisedki.

Vene tööliste toitlus on tunduvalt paranenud. Söögi- ja riietusolud paranevad iga aastaga.

1935. a. paranesid töölise-toiduolud võrreldes eelmise aastaga 14%, riiete peale kulutatakse 30% enam kui aasta varem, mööbli muretsemiseks 44% enam, raamatute ja ajakirjade peale 83% enam. 1936. a. esimesel veerandil kasvas võrreldes eelmise aasta sama ajaga liha tarvitamine 37%, munade tarvitamine kahekordselt, puuvilla tarvitamine kahekordselt, piima tarvitamine 30% ja suhkru tarvitamine 1½-kordselt. Elumaksumus on vähenenud ja ainete hulk kasvab.

— Hispaania sotsiaalsest viletsusest kirjutavad kodusõja puhul ajalehed. Tööta oleku all kannatavad hulgal, töötasu on madal, töökaitse, ka lastekaitse on puudulik. Sotsiaalkindlustusseadustest pandi maksma 1919. a. sunduslik töövõimetus ja vanaduse vastu kindlustamine, tööpuiduse vastu vabatahtlik kindlustamine teostati 1919. a., õnnetuste

vastu vabatahtlik kindlustamine 1922. a., kuna vabatahtliku haiguskindlustuse algust loetakse 1887. a. Emade riiklik kindlustamine teostati 1923. a.

Vahepeal, kus Hispaaniale on tulnud üle elada mitmeid kindralite mässe ja diktatuuri ajajärke, on sotsiaalseadusandlus liiga vähe arenenud: rahva olukord on muutunud raskemaks.

Hispaanias on töölised ja põllupidajad püüdnud oma seisukorda parandada ühistegevuse abil, luues kooperatiiv- ja tootmisühinguid.

Koolid on Hispaanias suurelt jaolt kloostrite haldusel, kel on sihiks rahva vaimses pimeduses ja sõnakuulmises hoidmine. Maad on suurmaapidamistena mõisnike ja kloostrite käes. Hispaania januneb maareformi järgi.

Vabariiklik valitsus, kes rahvaesinduse viimaseil valimisel tuli võimule, toetudes maa ja linna töörahvale, asus teostama sotsiaalseid reforme, riigielu nii korraldama, et tõuseks rahva üldine sotsiaalne, majanduslik ja kultuuriline tase, riigielu ja kord muutuks stabiilsemaks. Suurmaoanikud, kloostrid ja elukutselised sõjaväelased, kindralitega eesotsas, korraldasid järjekordse mässu, et säilitada võimu eesõigustatud kihtidele. Nad viisid kuritegeliselt sõjaväed Marokost ja sisemaalt valitsuse vastu. Mässu toetavad Saksa ja Itaalia fašistid rahaliselt ja relvadega. Mäss on riigi äraandmine, on kuritegu. Kindralite väed tapavad rahulikke kodanikke, naisi ja lapsi, püüavad linnu näljutada, neid jätta veeta ja isegi arstimetita. Naiste kallal pannakse toime kõige julmemaid häbitergusid. Tööliste linnaosi pommitatakse ja põletatakse maha. Kindralite juhtimisel on tõstetud mõrtsukalised käed rahva, ta vabaduse ja õigusliku korra vastu.

Mässu on tõstnud kindralid ja ohvitserid palgasõdurite ja igasuguste kuritegeliste elementide abil. See on niisama hukkamõistetav kui vapside mässukavatus Eestis. Kuid väga iseloomulik oli Hispaania sündmuste kohta poleemika „Uue Eesti“ ja „Pvl.“ vahel. „Uus Eesti“ kirjeldas Hispaania mässu erapoolikult kui võitlust kommunistide ja anarhistide vastu, tegelikult on see aga mäss seadusliku valitsuse vastu. „Pvl.“ juhtis „Uue Eesti“ ebaõigele kirjutusele tähelepanu ja sai uue kallaletungi osaliseks.

Inglise parlamendis valitsusvõimu esindajad nimetavad kindralite mässu ta õige nimega, märkides, et Madridi valitsus kaitseb põhiseaduslikku korda, kaitseb riiki vägivalla vastu. Eestis aga suure lugejaskonnaga ajaleht kirjeldab kindralite mässu otse vastupidiselt. See on ka arusaadav, kui loeme ETA telegramme, näiteks Pariisist 27. 7: „Journali“ erikirjasaatjal õnnestus kokku saada mässuliste juhi kindral Francoga. Kindral Franco olevat väga optimistlik. Hispaania mässulised vaatavat Madridi valitsusele ainult kui ühele marksistlikule komiteele, enestele aga kui Hispaania vabariigi seaduslikele esindajaile.“

Säärased sihilikud teated võivad muidugi

Hispaania sündmuste kohta tekitada eksi-
arvamisi.

Ei ole ülärune tähendada, et ETA esin-
dajaks Pariisis on „Uue Eesti“ välispoliiti-
line kaastöölaine Karl A st, kes omal ajal te-
gutses ka Eesti töölise keskel.

Hispaania sotsiaalolude ja rahva elu are-
nemine oleneb lähemas tulevikus sellest, kas
võidetakse mässajad ja seatakse jalule õigus-
lik kord, või jälle — mässajad loovad mõneks
ajaks vägivallavalitsuse.

— Käsitöö osast Eesti rahvuslikus töös-
tuses kirjutab „Uus Eesti“. Väiketööstus
toidab enam inimesi kui suurtööstus. Leht
küsi, kas pole otstarbekam arendada ka
Eestis teatud aladel suurtööstuse asemel väi-
ke- ja käsitööstust, kuna sellega oleks ker-
gem vältida neid sotsiaalpoliitilisi probleeme,
mis paratamatult kergivad esile areneva
suur- ja kesktööstuse kasvamisega. Leht
leiab, et kui töölisele maksetav palk või-
maldab kuidagi äraelamist ja pole ka töö-
puudust, pole karta ka käärimist tööliskonnas.
Aga niipea kui maad tabab majanduskriis ja
tööpuudus, haarab tööliskonda rahutuse laine,
mis majandusliku võitluse kaasnähtusena
kutsus esile rahulolematuse

Puhtrahvuslike kapitalidega rajatud töös-
tuste ja ettevõtete omanikeks on peaaegu
eranditult käsitöölise või väiketöösturite ri-
dadest võrsunud inimesed. Sama nähtus kor-
dub uute hoonete ehitamisel ja kinnisvarade
soetamisel, kus ikka ja jälle uute omanike
hulgas leidub rohkel arvul käsitöölisi ja väi-
ketööstureid.

Leht toob näiteks Jaapani, kes viimaseil
aastail teiste tööstusmaade hulgas on esi-
rinda asunud. Suurtööstuse tekkimisega vae-
sestunud laialdased rahvamassid — töölised
— moodustavad riigi kõige rahutuma koda-
nike elemendi, kellele poliitiline meelsus ja
töekspidamised on tihedasti seotud oma pal-
ga ja leiva küsimusega.

— Vürtspoemeeste organiseerimine on
praegu käimas. Algatajaks on kaubandus-
tööstuskoda. Asutatakse 12 maakondlikku
väikekaupmeeste ühingut, 150 osakonnaga,
umbes 7000 liikmega ja üleriikliku kesklii-
duga.

Rahvamajanduslikult on väikekaupmehed
ostjate seisukohalt kahjulik nähtus: kõik
need tuhanded väikevürtspoemehed tahavad
elada ja varandusi kehvalt ostjatelt saa-
dud vahelasust. Väikekaupmehi peaksid
asendama tarvitajate ühised oma kaupluste-
ga, kust nad peavad rahvast varustama oda-
va ja hea kaubaga.

— Läti tööliskoda avati 25. juulil piduli-
kult. Valitsus on nimetanud koja liikmeiks

rea töölisi kõigilt aladelt, muidugi neid, kes
tema põhimõttele ja usaldusele vastavad.
Kojale on märgitud ülesandeks kaitsta töö-
liste huve ja õigusi, ta peaks ka tõstma töö-
liste kultuurilist, seltskondlikku ja majandus-
likku taset. Sel otstarbel hakkab koda uuri-
ma töölise olukorda, sest nimetatud esinda-
jail ei ole see olukord kaugeltki küllalt selge
selleks, et kohe asuda töölise majandusliku
taseme tõstmisele ja õiguste kaitsele.

Koja avamise päeval korraldati suur rah-
vapidu, kus jagati hinnata toitu ja jooki,
mis palju rahvast kokku tõi.

Ungari sotsiaaloludest kirjutab dr. Elemer
Viranyi „U. Eestis“: Ungari on ikka veel äärmuste
maa ja nähtavasti jääb seks veel kaua. Ühel pool
suured varandused, teisel pool halletsemisväärt ke-
hvus. Doonau kaldal imeilus Budapest ja maal
surnuaedade vaikus. Pealinna pimestav rikkus,
taludes nihilismini langenud vaesus...

Kas võib Ungari enesele lubada jääda libera-
listliku kapitalismi viimseks kantsiks? Kas võib
Ungari lubada endale luksust, et tema poegadest
6—7 miljonit elab nii, et sellest eluviisist mingit
kasu ei ole ühiskondlikule ning kultuurilisele ühis-
tööle?

Eraettevõtete ametnike koja seadus on aval-
datud „R. T.“ nr. 54—1936. a.

Koja valijaiks on isikud, kes kuuluvad Eesti
kodakondsusse, on vähimasti 24 aastat vanad ja
tegutsenud vähimasti 3 aastat § 10 loendatud
tegevusaladel, saades sellest oma peamist ülalpidam-
ist ametnikuna või äriteenijana järgnevates asu-
tustes või ettevõtetes, kui need isikud on kantud
koja valijate nimekirja:

1) ettevõtteis, mis on kohustatud registreeru-
ma äride registreerimise seaduse alusel; 2) ühiste-
gevuskoja registris olevais ettevõtteis; 3) eripõhi-
kirja alusel töötavais riigi- ja omavalitsuste äri-
lises ettevõtteis; 4) ühingute ja nende liitude sea-
duse alusel tegutsevais ühinguis ja nende liitudes;
5) sihtasutuste seaduse alusel tegutsevais asutis-
is ja ettevõtteis.

Ametnikeks ja äriteenijateks loetakse isikud,
kes teenivad § 10 loendatud või neile vastavil
kohtadel.

§ 10 järgi on kojale 3 sektsiooni: 1) ettevõtete
juhtkonna sektsioon, kuhu kuuluvad ettevõtete
palgalised juhid, välja arvatud ettevõtete juhatus-
e liikmed, volinikud, vastutavad raamatupidajad ja
teised säärased ametnikud; 2) kontoriameetnike
sektsioon, kuhu kuuluvad raamatupidajad, korres-
pondendid, laekurid, arvepidajad, masinakirjutajad
ja teised säärased ametnikud; 3) äriteenijate
sektsioon, kuhu kuuluvad müüjad, agendid, lao-
valitsejad ja teised säärased ametnikud.

Koda valitakse 4 aastaks, igasse sektsiooni 12
liiget.

Koja alla kuuluvad ka haigekassade teenijad.

- SISU: 1) Hingeelust ja hingeravist — Dr. H. Jürgenson. 2) Tööajakaitse õigus — J. Rebane. 3) Põllutöölise õnne-
tuste vastu kindlustamine — V. Luksepp. 4) Töötülide lahendamine, kollektiivleping ja kutseühing —
L. Johanson. 5) Töölisküsimusi — J. Mithelson. 6) Inimkond vajab rahu — A. Kummel. 7) Riigikohtu
otsus haiguskindlustuse õiguse ulatuse kohta — J. R. 8) Kindlustusamet ja haigekassa — V. Luksepp.
9) Haigekassa juhatus otsuste peale kaebamise kord. 10) Haigekassad ja kirjanduse levitamine. 11) Ka-
ristusi töötülide lahendamise seaduse järgi. 12) Haigekassade tegevusest. 13) EHL teateid. 14) Sotsiaal-
kindlustus. 15) Töökaitse. 16) Töötasu. 17) Korteriküsimus. 18) Noorte ja naiste kaitse. 19) Tööpuudus.
20) Tööaeg. 21) Tervishoid. 22) Mitmesugust.

Vastutav toimetaja Karl Lukk. Tegev toimetaja L. Johanson. Väljaandja Eesti Haigekassade Liit.
Ilmunud 12. augustil 1936. a.